Nagyvárad, 1895. I. évfolyam 211. szám. Vasárnap, szeptember 8.

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **Apácza-utca 3. sz.**

A lap szellemi részére vonatkozó közleményeket a szerkesztőség czimére kérjük beküldetni.

Egy hasábos petitsor 5 kr. Hirdetés-bélyeg 30 kr.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézhetők.

LAPTULAJDONOS:
A SZENT LÁSZLÓ-NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. PERSZ ADOLF.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre . 6 frt — kr.
Félévre . . 3 » — »
Negyedévre . 1 » 50 »
Egy hónapra — » 60 »

Helyben házhoz hordva:
Egész évre . 8 frt — kr.
Félévre . . 4 » — »
Negyedévre . 2 frt — kr.
Egy hónapra — » 80 »

Vidékre postán szállítva:
Egész évre 10 frt — kr.
Félévre . . 5 » — »
Negyedévre . 2 » 50 »
Egy hónapra 1 » — »

Egyes szám ára 4 kr

Mea culpa . . .

Szolnok, 1895. szept. 5.

Sok oldalról hangzik felénk a panasz, hogy mi katholikusok a porig meg vagyunk alázva. — A panaszkodás jogos, mert csakugyan igaz, hogy ma holnap már bün lesz e hazában katholikusnak születni, — melynek pedig minden parányi göröngye katholikus őseink honfiui erényeiről regél.

E szomoru jelenségnek sok tekintetben mi magunk vagyunk az okai, mert számarányainkban, erőnkben tulságosan elbizakodtunk és ellenségeinket a nyakunkra engedtük nöni egy részről, másrészről elhanyagoltuk a legfőbbet: *a katholikus társadalom nevelését.*

Ellenségeink szervezetlenségünket és kényelemszeretetünket a maguk részére ügyesen felhasználták. Szemünkben olykor-olykor hizelegtek s hátunk mögött összedugták fejeiket és észrevétlenül szervezkedtek. Elfoglalták a magasabb állami és közigazgatási tisztviselői állásokat. Addig mig elég erőseknek nem érezték magukat szüntelen a mi keresztény türelmességünkre apelláltak s ma midőn már képesek megvivni velünk a csatát, kirukkolnak gondosan fedett álláspontjukból és a legveszedelmesebb módon verik arczul a megmételyezett liberalismus nagyobb dicsőségére a keresztény türelmet és a fanatismusig hajtva letiporni akarnak mindent, ami katholikus.

Minden egészségtelen hatás azonban, visszahatást szül. Régi igazság s még mindig nincs elcsépelve. Az egyházpolitikai törvények erőltetett keresztülhajszolását én ilyen egészségtelen hatásnak tekintem, mely alapjában támadta meg az ezredéves nemzeti alkotást, de éppen ezért meggyőződésem, hogy ezzel a beteges liberalismus politikai zenitjét érte el. — Emelkedhetik még egy kevés ideig, de elvégre is a nagyság összes átkával töri össze magát.

A visszahatás már jelentkezik, és a katholikus öntudat ébredésében nyilatkozik, mely, ha szalma láng nem leszen meg fogja biztosan teremni az óhajtott gyümölcsöt; vissza áll a megzavart egyensuly és nemzetünk ujra keresztény szellemben fog a magyar geniusnak áldozni.

Hogy azonban ezen jövendölésem a Falb urénál reálisabb értékkel birhasson a keresztény együvétartozandóság magasztos eszméjét kell napi rendre hozni s minden alkotmányos eszközzel sorompóba kell lépni a tételes jogaiban megtámadott hitelvi felfogás védelmére.

A halogatás ideje rejárt; beszélni, tervezgetni nem elég; tenni kell; egészséges politikát kell csinálni.

Itt igen sokat tanulhatnánk a reformált egyházakhoz tartozó polgártársaktól, kiknek előkelőbbjei szüntelen a szabadelvü követ fujták ugyan, sőt annak vezéregyéniségeit képezték, de azért vallásos érdekeiket első sorban szolgálták.

Á Tisza-aéra alatt pl. az incarnatus mamelukokat nagyrészben a katholikusok képezték s ha az országgyülési képviselők választásáról szóló statisztikát komolyan megvizsgáljuk és az erről készitett térképet tanulmány tárgyává tesszük, azt találjuk, hogy az ellenzéki képviselők zömét azon vidékek szolgáltatták leginkább, melyek vagy teljesen reformátusok vagy amelyeken a reformátusok csekély számarányai daczára szellemi suprematiát gyakorolván vezéregyéniségek gyanánt kormányozták a mi hiveink nagy részét is.

Igy történt aztán, hogy a kormány élén reformátusok állottak; a nép élén pedig a reformátusok képezték az ellenzék vezéregyéniségeit.

Sokszor mondogattam magamban, mikor a Tisza-aéra alatt megejtett képviselő választások alkalmával láttam, mily nagy lelkesedéssel és szabadsággal vezették a református lelkészek hiveiket az ellenzék táborába anélkül, hogy ezért felülről csak a hajukszála is meggörbült volna, hogy ezek egészséges politikát csinálnak, körültekintők minden eshetőséggel szemben. Katholikus papnak ellenzékieskedni akkor is bűn volt.

Történt eközben, hogy a tizenkilenczedik század Luthere, Tisza Kálmán a hatalommal kezében reformálta az állami és közigazgatási vezérhivatalokat, mindenüvé a keresztlevél adván meg a szükséges qualificatiót. Katholikusokat pedig hol igéretekkel, hol fenyegetésekkel, hol a húsos fazék jó zsirós konczaival hitbeli közömbösségbe, lethargiába hajtotta s igy megteremtette a mai szomorú helyzetet, melylyel az ezredéves küszöbön megalázta a katholicismust.

A közelmúlt kormányválságok alkalmával, midőn a szabadelvü rendszernek sok helyről meghúzták a lélekharangot és tényleg úgy állottak a dolgok, hogy a nemzet bénitó rendszer fölött halotti tort ülhetünk, megértük azt, hogy a koronának és a konzervativ rendszer embereinek e nyilatkozattal adtak mattot: *„Ha a szabadelvü rendszerrel szakitunk, az ellenzékre megyünk át."*

Könnyü volt ezt mondani, mert a szabadelvü Tisza kormány református társadalmat teremtett; örökösei pedig az ő szellemében következetesen ápolták az ellenzékies felfogást s igy úgy a társadalomra, mint a nép ellenzékies politikai felfogására jogosan és biztosan épithettek.

Ma a helyzet változni kezd, mert a katholikus öntudat ébredni kezd s előfutárként jelzi, hogy egy erős katholikus társadalom van keletkezőben, mely egyedül van és lehet hivatva arra, hogy az érdek politika szövevényes hálóit széttépje és ezredéves jogainkon ejtett csorbát kiköszörülve a mainál egészségesebb politikát teremtsen.

Ehhez összetartás és állhatatosság szükséges. Le tehát t. katholikus polgártársak a veszedelmes opportunismussal, sorompóba kell lépni. Támadni nem kell, védelemről van szó, mert külömben a második »mea culpa« a mainál sokkal keserübb leszen.

Karkecz Alajos.

☛ Lapunk mai száma 12 oldal. ☚

László kir. herczeg.

Igazi keresztény módon, mint élt, hunyta le szemét a nemzet ifju halottja. *„Jézusom, Tied vagyok, Benned bizom, nem félek“* . . . ezek voltak utolsó szavai, melyek kiséretében visszaadta lelkét Teremtőjének. Megnyugvás reánk, mert bizton reménylhetjük, hogy elnyeri az égi koronát; de annál nagyobb bánatunk, hogy ilyen nemes lelkületü ifjutól fosztotta meg a végzéseiben kifürkészhetetlen isteni Gondviselés a felséges uralkodó házat és a magyar nemzetet.

Ő volt az első a Habsburgok közül, a kinek ajkain felzendült a »Hazádnak rendületlenül,« a magyar ember imádsága, a nemzeti hymnusza. Oly korán kellett elvesztenünk ezt az elsőt is . . .

Méltán borul gyászba az ifju halott kihült teteme felett az ország. Csak gyászoljátok és sirassátok. — — — eléggé gyászolni ugy sem tudjuk.

*

A Vörös-kereszt homlokzatára pénteken délelőtt 11 órakor fekete lobogót tüztek ki.

A fehér kórházi szobában befejeződött László főherczeg tragédiája, melynek első elenete az álgyai erdőben kezdődött.

Az egész főváros egy fekete lobogóból álló erdő.

S fekete hir hollója száll szerte az országban. A legszeretettebb magyar főherczeg fia, **az alig 20 éves László főherczeg pénteken délelőtt 10 óra 47 perczkor meghalt.**

Az egyszerü kórházi szobában a királyi ház egy reményteljes fiatal sarja szenderült el örökre.

A fiatal évek elején az élet öntudatának teljes erejében oltotta ki életét egy ostoba ólomdarab.

Anyai önfeláldozás, a tudomány erőfeszitése, a kétségbeesett vergődés drága életért, — mind hasztalan volt.

A fiatal főherczeg kegyetlen végzete, melyet az álgyai erdőben eldördült véletlen lövés inditott meg, feltartóztathatlanul rohant előre utjain.

Az a halottas ágy, melyet a család zokogva vesz körül határa a végzetnek.

A tragédiának vége.

Egy fiatal élet megszünt élni. Egy tavasz összes virágát egy csapással tallózta le a halál.

És milliók szemében soká fog ragyogni az igaz könyek harmata — majd ha e nehéz éjszaka után virradni fog is.

A könyharmat soká megmarad — az áldott emlékezete örökké.

*

A betegség lefolyása.

A kezelő orvosokat s különösen Janny igazgató főorvost már pénteken reggel aggodalom fogta el. A kötésváltoztatásnál azt az elrémitő tényt konstatálták, hogy a betegnél *csontvelőlob lépett fel*, szeptikus kötő-szövetlobbal párosulva.

Csak arról volt szó, hogy László főherczeg, a ki a sérülés momentumában sok vért veszitett, képes lesz-e az asszepszisnek ellentállni. Mert a czombba hatoló löveg a főherczeg zsebén keresztül az ott levő töltényekről, azután a ruháról bizonyára fertőző anyagot vitt be a testbe, a mi a főherczeg életben maradását kétségessé tette.

De biztak az orvosok a beteg erős szervezetében. Aggódó szülői visszaidézték emlékükbe azt a hősies elszántságot, a melylyel a másfél órai kinos operácziót *jajszó nélkül* néma megadással türte.

Nem vivott harczot betegágyánál a tudomány a pusztitó kórral, mert ezzel szemben tehetetlen volt és marad, csak a természet gyógyitó erejében biztak, abban, hogy a beteg erős szervezete ellentáll a pusztitó kórnak. — Janny Gyula felelőssége tudatában közölte is ezt a szomoru vigasztalást a mélyen lesujtott családdal. Sőt kérte is József főherczeget, hogy rendeljen orvosi konziliumot, de a főherczeg *erről mit sem akart tudni*, s igy Janny is kénytelen volt meghajolni József főherczeg akarata előtt.

Csütörtökön este 12 óráig még mindig jól érezte magát a beteg főherczeg. Nem panaszkodott, környezetével beszélgetett, hűséges huszárjának egyre mondogatta:

— Ugy-e, Jóska, nem sokára felgyógyulok?

És a hü szolga alig birta könyeit visszatartani, ember feletti erővel uralkodott magán s biztatón felelte urának:

— Meggyógyul a fenség, meg bizony.

Klotild főherczegnö, aki ott virrasztott fia ágyánál, ekkor már tudta, hogy a halál leskelődik a család szemefénye körül, elfordult a beteg ágyától, hogy ne lássa a beteg az ő könyeit.

Janny igazgató uj kötést tett a sebre, még vele is jókedvüen beszélgetett a beteg, a ki, mikor elbucsuzott tőle az orvos, meg is kérdezte:

— Ugy-e doktor ur, meggyógyulok.

— Meg bizony, néhány hét mulva nem lesz semmi baj, felelte Janny és eltávozott a betegtől.

Éjjeli 12 órakor László főherczeg elvesztette eszméletét, félre beszélt.

— *Mennyi őz, sok őz szalad, fogjátok meg a vadmacskát, Józsi, az őzek!* — hangzott a lázas ajkakról a szaggatott beszéd.

És e pillanattól kezdve már csak ideigóráig volt eszméleténél, nyugtalanul hánykolódott ágyában.

A betegszobában késő éjjel dr. Rapcsák, Brunner matróna, a szerzetes ápolónők főnöke és az ápoló személyzet virrasztott.

Klotild főherczegnő éjfél után egy órakor tért pihenni a szomszéd szobába, nem akart messzebbre távozni beteg fiától.

A szobában, hol László főherczeg *elgyengült* szervezete küzdött a gyilkos kórral, félhomáiy derengett, kisérteties csend ült a szobában, amit csak néha szakitott meg a lázbeteg érthetetlen beszéde. Melléből kinos sóhajtás tört elő, sápadt arczára, amelyen az átélt szenvedések nyoma meglátszott a félig lecsavart lámpa vetette szelid fényét. Csend volt mindenütt, a kórház folyosóin lábujhegyen jártak, az utczáról sem hangzott fel zaj, emberléptek, kocsi-zörej nem verte fel az utolsó éjszakának szomoru csöndjét.

Az utolsó reggel.

Hajnalodott. A betegszoba ablakán reggel 6 órakor félig felhuzták a függönyt. Piros napsugár szürődött be az ablakon, nyári melegnek hevét vitte oda, a hol a fenséges család szemefénye, büszkesége, öröme v i v ó d o t t a h a l á l l a l.

Mert már reggel 6 órakor a halállal vivódott László főherczeg.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Aradtól Radnáig.

— A »Tiszántúl« eredeti tárczája. —

Ha valaki hamvadni érzi szivében a hazaszeretet és hithüség isteni szikráit, tegye meg ezt az utat a vértanuk sirjától az Isten anya-e hires kegyhelyéig.

*

Az arad-csanádi vasutak dicséretére legyen mondva, ötnegyed órai késéssel érkeztünk Aradra. Amikor kiszállottunk, óránk esti félkilenczet mutatott. Uj életkedvet adó szellő törülte le arczunkról az augusztusi hőség porral vegyes verejtékét. Az égi mécsesek kigyuladt tábora világitotta meg utunkat az állomástól a szabadságtérig.

Holdvilág fényénél láttam a szabadságtér szoborcsoportozatait. Ugy tetszett, mintha élnének. Beléjük fogództam, s csak akkor vettem észre, hogy kőből vannak. Látásukra köny jelen meg a szemben, és soha nem érzett sebességgel dobog a sziv.

Soha büszkébb nem voltam arra, hogy magyar vagyok, mint e pillanatban!

Át lehet furni a hegyóriást, ellehet helyezni a cábelek sodronyait a nagy oczeánnak fenekén, előlehet állitani embert kinek paránya i már tán az előállitó müvész ereiben csergedeznek, amint jár, mozog, lélegzik és phonograph segélyével természetes hangján beszél. Sokra képes a tudomány, mindenre a magáról megfeledkezett jogtiprás, de e titánok, e földi istenek szemlélete meggyőzött arról, hogy egyre képtelen, kiölni e maroknyi népből a szabadság és hazaszeretetet.

Mivel az eszme nem kenyérrel él,
Mivel az igazság már hatalom,
Mivel az eszme összezuzhatatlan! . .

A vendéglőben németül fogadtak, az utczákon szakadatlan oláh beszéd bosszantott. Pedig e két nyelv nem illik a vértanuk városához.

Aradtól az első állomás Glogovácz. A régi Arad poraiból épült A jelenlegi uj helyett keresett magának, az előbbit nem találta tán alkalmasnak, hogy világváros lehessen. Ott ahol most Arad vármegyeháza áll, még nyolczvan évvel ezelőtt is a legelésző gulyák monoton kolompja hallatszott és itatókut állott. Egy hasonkoru jó képü utitársunk is igy beszélte.

Közvetlen a vasut töltés mellett hét kun halom szerü domb emelkedik akáczfák árnyában. A folyosókon üdülést kereső utasok egymásnak mutogatják itt azoknak a főuraknak temetőjét, akiket az aradi gyülés, mint II. Béla megvakittatásának tetteseit, felkonczolt.

A mint Glogováczot elhagyjuk, már görbe országban vagyunk. Balra kopár hegyek, amelyekből aggleányként vigyorgatja fogait egy-egy szikláoriás. Teteiken egy-egy felkapaszkodott bokor, vagy árvaságra kárhoztatott fa. Jobbra aranykalászos róna. A természet ellentéteinek látványos harcza ez.

Alig itasul meg szemünk e változatos panorámától, midőn feltünik Ménes és a távolból Paulis. Előbbi igénytelen oláh falu, méltatlan hires borára: utóbbi a vidék vagyanosainak nyaralóhelye. Mindkettőnek nektárt adó szőleit jó időre leszüretelte a filoxera. Csak itt-ott láthatni kevés ujraültetést, mert az itt a hegyek hirtelen lejtése miatt igen költséges.

Paulist elhagyva, már feltünik a délvidék Mekkája — Radna-Lippa.

Radna igénytelen falu. Lakosai tulnyomólag görögnemegyesült románok, a róm. kath.-ok száma alig 700. Lippától a Maros választja el, ugy, hogy a két város nincs távolabb egymástól, mint a biharpüspökiek temploma tornyuktól.

Amint a peronra lépünk, mindjárt szemünkbe ötlik az áldott lelkü Bonnáz csanádi püspök által tengernyi áldozat árán emelt gyönyörü apácza klastrom. Mellette az állami polgári és ipariskolák ugyancsak monumentális épülete. Radnán is elemi iskolát épittetett az állam.

Haszontalan fecsérlése a roskadásig megadózott nép filléreinek! Szép missiót teljesitett itt a fenti klastrom és kath. elemi iskola. Csak az utóbbiban, mint az igazgatótól értesültem, évenkint 30—35 román ajku gyermek tanult magyarul. Most már ezeket is kivette a nyelvére féltékeny nemzetiség. Hiába, dobbal nem lehet verebet fogni!

Mondják, hogy más czélja van itt ez állami iskolának: egy hitetlen generácziót nevelni, hogy ha majd a bucsusok bevonulnak, legyen a ki gunymosolyával őket inzultálja. »Ez a legjobb panaczea a bucsujárási mánia ellen!« Épen azért Radna egyetlen független polgára sem fogadta el az iskolaszéki tagságot. Iskola-

Ekkor lépett be Janny a beteghez, a kit eszméletnél talált, beszélt is vele néhány szót. De megrémült, a mikor látta, hogy a *beteg lábai puffadtak és a csontvelőlobhoz már az üszökösödés is beállt.*

A beteg nagy fájdalmakról panaszkodott és Janny, ki már előbb levette a kötést s látta mily szokatlan gyorsasággal halad előre a betegség, hogy a főherczeg fájdalmain enyhitsen, uj kötést tett a sebre. És ekkor már feltartózhatatlanul közeledett a katasztrófa.

Az orvos a szomoru hirt, hogy László főherczegnek immáron csak órái vannak, kiméletesen közölte is Klotild főherczegnével, a ki már kora reggel fia ágya mellett volt. — Klotild főherczegnő az iszonyu hirt néma megadással fogadta, de csak rövid ideig birt uralkodni magán. Oda borult haldokló fia ágyára, kinek megtört fényü szemeiből az elhamvadó élet utolsó fellobbanása még fel-fel csillámlott. —

József főherczeg kevéssel kilencz óra előtt ért a kórházba. A lépcső alján a kórházi gondnok várta.

— Hogy van a fiam? Kérdezte a főherczeg.

— Rosszul, fenség, felelt a gondnok.

József főherczeg be sem várva a gondnok további szavait, sietett a folyosón keresztül a betegszobába. József Ágost főherczeg, aki szintén ekkor jött beteg öcscséhez, görcsös zokogásban tört ki. Apa és fiu egy perczig átölelve tartották egymást, mi közben a sirástól elfojtott hangon rebegték:

— Drága Laczink, édes Laczink!

Mikor beértek a haldokló szobájába, Klotild főherczegnőt a beteg ágyára borulva találták. És ott álltak mindnyájan, a kik szenvedni látták s a kiknek odaadó gondos ápolása sem menthette meg a drága beteg főherczeget.

Az utolsó lelki vigasz.

Klotild főherczegnő, a mint Janny igazgatótól a hiób hirt meghallotta, hogy fiának órái meg vannak számlálva, azt a kivánságát fejezte ki, hogy *fia az utolsó lelki vigaszban részesüljön.*

Bámulatos önmegtagadással uralkodva a legnagyobb fájdalmon, mely az anya szivét érheti, az igazán fenséges asszony kiadta a rendeletet, hogy hivják haldokló fia mellé *Schäffer* Jakab jezsuita atyát, a főherczegi család gyóntatóját.

Tiz óra felé járt az idő, mikor a gyontató atya az oltári szentséggel belépett a betegszobába, hol László főherczeg vivódott a halállal. Ott állottak körülötte apja, anyja, bátyja és könybelábadt szemekkel nézték a pusztitást, a mit az iszonyu betegség mindnyájuk szemefényén véghez vitt. A haldokló már nem ismert senkit. Az ágy előtt kis asztal állt, fehér teritővel bevonva, két ezüst gyertyatartó, melyben gyertyák égtek és ezek között a feszület, a szentelt olaj.

S a mikor a lelkész a haldokló ágyához lépett, a főherczeg felnyitotta a szemeit, réveteg tekintetét végighordozta azokon, kik körülötte voltak.

A pap imádkozott, a beteg e perczben visszanyerte eszméletét és elhaló, gyenge hangon mondotta a pap után:

»Miatyánk, ki vagy a menyekben . . .«

Miután meggyónt, megáldozott és felvette az utolsó kenetet.

A szobában összegyült családtagok a haldokló ágya mellett térdeltek és szintén mondták az imát. A falon levő ingaóra egyhangú ketyegése zavarta csak a buzgó ájtatosságot. E feledhetetlen perczben mindenkinek lelki vigaszra volt szüksége és buzgó imába merülve, kérték immár az Isten segedelmét, hogy a haldoklónak végperczeit könnyitse meg.

A halál.

És mire a pap szomoru feladatát befejezte, beállt az agonia. László főherczeg szive már alig dobogott, pulzusa alig észrevehetően vert. Janny ott állt az ágynál, perczről-perczre vizsgálta a beteg szivverését. A haldokló már fel sem nyitotta szemeit, arczára a halál verejtéke ült. Igy mult el majdnem egy teljes óra. A lesujtott szülőkön és József Ágost főherczegen kivül a szobában voltak dr. Rapcsák, a szerzetes ápolónők főnöknője, Várady Katinka ápolónő és Tóth József az inas.

A halállal való küzdelem nem látszott a beteg arczán, a melléből tört elő nehéz, hörgő sóhajtás.

Az óra 10 óra 47 perczet mutatott, a mikor Janny tanár levette kezét a kir. herczeg melléről és megindult hangon jelentette:

— A mi drága betegünk kiszenvedett.

Szavai lesujtó hatással voltak a szobában levőkre.

A kir. herczegasszony csaknem összeesett, de azért keresztényi megadással, néma bánattal hajtotta le fejét, csak fájdalmasan reszketö ajkai, sürün omló könyei mutatták, hogy mi megy végbe szivében.

Ekkor már nem tartotta vissza könyeit az anya, odaborult fia hidegülő tetemére szivettépő hangos zokogással:

— Viszontlátjuk ott fenn az égben egymást drága Laczikám! mondotta egyre-másra.

Schäffer jezsuita atya vigasztalta Klotild királyi herczegasszonyt, ki azután nagy lelkierővel férjét kezdte vigasztalni, kit a csapás iszonyuan lesujtott.

— Az én kis Laczikám, hát elhagytad apádat! igy szólt az élettelen fiához, kit azonban a szülők nagy szeretete többé nem keltett életre.

Mind a hárman ott voltak az ágy mellett, kis idő mulva Klotild főherczegnő lezárta László szemeit, József főherczeg pedig egy fekete selyem kendővel felkötötte a halott állát.

Abban a perczben, amikor László főherczeg kiszenvedett, ***megállitották a szobában lévő órát*** — a mely 10 óra 47 perczet mutatott, ezt az órát többé el sem inditják.

A király és a gyászoló atya távirata.

Villámgyorsan terjedt a szomoru hir a kórházban, a kórház környékén és a ki hallotta, vitte tovább, délben már főváros-szerte tudták. József főherczeg 10 óra 50 perczkor sürgönyözött ő felségének a királynak. A távirat szövege a következő volt:

Unser theurer Ladislaus ist um ¾ 11 Uhr selig im Herrn entschlafen.

Josef.

Magyarul: Drága Lászlónk ¾ 11 órakor elszenderült az urban.

József.

Délután két órakor jött meg reá a király válasza. Ő felsége nevében *Lichtenstein* herczeg főudvarmester táviratozott *Himmel* alezredes czimére. A távirat szószerinti szövege magyar forditásban igy szól:

---

széke jelenleg 3 tagból áll: a szolgabiró, m. kir. erdész és körorvos.

Maga a templom egy dombon és eléggé nyilt helyen fekszik. Egyszerü román stylü kettős tornya és külseje pillanatra feledtetik, hogy ez a bold. Szüznek annyi csodával kitüntetett kegyhelye. A felvezető ut két oldalt sátraktól van övezve, hol radnai emlékeket nagy választékban kinálgatnak eléggé borsos áron a bucsusoknak. Ezek mögött tágas fabódék állanak a vidéki bucsusok befogadására. Mert hogy mily rettentő néptömeg fordul itt meg egy-egy Mária ünnep alkalmával, arról csak annak lehet fogalma, aki egy bucsut itt töltött.

A templom belseje hazánk hiresebb domtemplomaihoz — pécsi, kassai, esztergomi stb. — viszonyitva egyszerünek mondható. De éppen ez egyszerüségben van valami, ami kiemel a mindennapi élet egyhanguságából, a mi áhitatra kelt; ugy hogy alighogy belépünk, egyszerre azon vesszük magunkat észre, hogy kezeink önkénytelenül imára kulcsolvák, ajakunk fohászt rebeg.

Jobbra a leczke oldalon barlangszerü fülkében Jézus életnagyságu szentséges szív szobra áll, száz és száz mécsestől állandóan megvilágitva. Az ezt övező oszlopban egy trachit kő van elhelyezve, amelyben egy tisztán kivehető lópatkó süppedés látható. E kőhöz szép csodás történet füződik. Eredetileg a templom bejáratának talapköve volt. A török hódoltság idejében egyik vad ozmán a templomot megvalázandó lóháton a szentélybe akart benyomulni, de lovainak lábai alatt a talapkövet süppedni érezvén kénytelen volt visszatérni.

Jöjjön ide a mai kor hitetlen fia és ez állandó csoda láttára megtanul hinni a csoda lehetséges voltában, meggyőződik arról, hogy az erény nem falláczia — és nem fogja szennyes belvilága szerint megitélni embertársát! . . .

A kegykép, amely mellett az istenanya közbenjárására számos gyogyulás történt, a főoltár tabernaculuma felett ezüst keretbe van elhelyezve. Egyszerü fekete, nyomtatott kép ez, mely a bold. Szüzet ábrázolja karjain az isteni gyermekkel.

Mellette a falba mélyedt szekrényekben, az imolák és folyósók falain függnek azok a fogadalmi tárgyak, amelyek e kép csodás hatásának beszélő tanui. Itt egy ezüstláb utánzat hirdeti egy született sántának gyógyulását. Ott egy viaszszív, annak jeléül, hogy egy önmagával meghasonlott nyerte itt vissza, legdrágább kincsét, lelkének nyugalmát.

Minden egyes devoczionális tárgy e kegykép képes történelmének egy-egy lapja!

A mai realisztikus, naturalisztikus világ elfáradt, élni kedvtelen egyéneinek oly jól esik e búcsújáró helyeken megnyilatkozó idealizmus, mint a Szahara homoksivatagjait járó számától üzött karaván a forrás vizes oáz. Enged önhittségéből, megtanul hinni, eszmékért élni, kibékül Istennel és a léttel, visszanyeri lelkének békéjét és nyugalmát.

Megtanulja, hogy a szemlélődő élet nem egy értelmü a naplopással, hogy azok a Ferenczrendi szerzetesek áldásosabb missiót teljesitenek, mint azok a serdülő zsurnalista gyerekek, a kik évről-évre tele kürtölik a világot eldobott mankók, felbérelt sánták és bénákról szóló hangzatos dajka mesékkel — de soha életükben nem voltak búcsújáró helyen.

*

A radnai barátoknál, a kiknek szivjóságuknál csak igazi magyar vendégszeretetük nagyobb, nagy takaritás folyik. Ünnepre készülnek. Október 5-én ülik meg Radna búcsújáró hely fenállásának háromszázados centenáriumát. Két egyházfejedelem — biboros püspökünk és Desseffy — is megigérték megjelenésüket. Nem is tudnak hova lenni az örömtől! Bibornok vendégük aligha volt még!

A radikális reformok által csufosan megalázott katholiczizmus elkiséri lélekben oda ez egyházfejedelmeket, s ajkaik után rebegik az októberi ominózus napokban:

„Nyisd meg az egeket, sok kiáltásunkra,
S anyai palástod forditsd oltalmunkra!“ . .,

P—l.

Apróság.

Persze, persze. Egyik vidéki város birója a mellett, hogy igazságot osztogatja, messze vidéken a leghiresebb koczavadász volt. Egy tárgyalás alkalmával faggatja a vádlottat: — Azt hiszem, hogy nekem már volt dolgom magával . . . — Persze, persze, felelte a vádlott, miközben a baltérdén levő kötést igazgatta, a mult héten a hajtó vadászaton.

Ő felsége legkegyelmesebben megbizni méltóztatott, hogy benső részvétét fejezzem ki a megrenditő csapás felett. Ő felsége legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott továbbá, hogy az imént elhunyt fenség temetésére vonatkozólag József főherczeg ő fensége teljesen akarata szerint rendelkezzék, ő felsége azt hiszi, hogy az elhunyt László főherczeget a Budapesten lévő családi sirboltban fogják eltemetni. A temetéshez szükséges gárdistákat és lakájokat Bécsből fogják lerendelni. Loebenstein szertartás-mester holnap reggel Budapestre érkezik. A beszentelésnél a szent Zsigmond-kápolnában Vécsey báró és Szapáry István gróf fognak a czeremónia rendjére felügyelni. Éppen azért ugy Vécsey báró, mint Szapáry István gróf értesitendők, hogy már holnap reggel Loebenstein szertartás-mesterrel lépjenek érintkezésbe. *Lichtenstein* hg.,

főudvarmester.

Ebből a táviratból tehát kitünik, hogy a halottat a budai szent Zsigmond-kápolna alatt lévő családi sirboltban helyezik örök nyugalomra, ahol a halott nagyatyja József nádor pihen.

Himmel alezredes, amint a táviratot megkapta, rögtön a kórház portásszobájában lévő telefonhoz ment. A szent György-téri palotából József Ágost főherczeg halgatta meg Himmel alezredesnek a távirat tartalmáról szóló jelentését.

Félhivatalos jelentés.

A halálesetről az O. É. félhivatalos könyomatos a következő jelentést adta ki:

László kir. herczeg állapota tegnap este még mindig jó volt; 11 óra után, ugy éjfél körül roszszabbodott és vérmérgezéssé fejlődött. Ennek olyan rapid lefolyása volt, hogy a délelőtti órákban időközben megérkezett apa, József kir. herczeg ő fensége és magas neje Klotild kir. herczegnő ő fensége kivánságára Scheffer Jakab jezsuita társasági rendfő jött a kórházba, a magas betegnek az utolsó kenetet feladni, melyet buzgó vallásossággal, teljes eszméleténél és ájtatosan vett magához. Erre ugy körülbelül 10 óra tájban kezdett az agónia beállani; időközben magánkivüli állapot is állott be és a magas beteg bevégezte földi pályáját, a magas család szemefénye elköltözött a jobblétre — 10 óra 45 perczkor. A végső pillanatban a magas szülőkön kivül, a testvérbátya, József Ágoston kir. herczeg ő fensége, Himmel alezredes, hüséges huszárja Tóth József, kezelő orvosa Janny Gyula dr. és Rapcsák dr. s az ápolónő-személyzet voltak jelen. A további intézkedést a fő-udvarmesteri hivatal fogja megtenni.

A főherczeg életrajza.

László főherczeg, József főherczeg és Mária Adelhaid Klotild főherczegnő másodszülött fia, 1875 julius hónap 16-án született.

Gyermekkorától fogva katonának szánták és azért már neveléséről is ehhez képest gondoskodtak. Még be sem fejezte középiskolai tanulmányait, midőn agisburgi Himmel Henrik 6-ik gyalogezredbeli alezredest, megbizták nevelésének vezetésével.

A középiskolai tanulmányok bevégzése után, katonai elméleti kiképzését a budapesti cs. és k. hadapród-iskolában nyerte. László főherczeg volt eddig az egyedüli, kit katonai pályára szánva, nem a katonai főreáliskolában és akadémiában, hanem hadapród-iskolában képeztek ki.

A hadapród-iskolában Himmel alezredes, vagy pedig Dobner tüzérfőhadnagy kiséretében jelent meg és ekkor mindig a növendékek egyenruháját viselte.

A kis főherczeg gyorsan tanult, de szerette, ha mindent tüzetesen megmagyaráztak neki, fölöslegessé tévén a tankönyvek használatát.

Gyakorlati kiképzését a 6-ik gyalogezrednél nyerte, hol Bozoricz Antal századosnál volt beosztva. Itt egyszer egy nagy téli menetgyakorlaton is részt vett, mint altiszt. A fárasztó gyakorlatot, mely alatt nem egy erőteljes baka dőlt ki a sorból, az alig 11 éves főherczeg a legnagyobb könnyüséggel állotta ki.

Lovagolni a Ludovika-akadémiában tanult; ily alkalommal mindig honvéd-huszár egyenruhában jelent meg.

Mint a hadapród-iskola növendéke, nagy öröme telt abban, ha néhány kis bajtársát ebédre magához hivhatta s velük otthon fesztelenül társaloghatott, játszhatott.

A vizsgák sikeres letétele után 1893. julius havában, néhány nappal 18-ik születésnapja előtt a király László főherczeget a nagyváradi 37-ik számu gyalogezredhez hadnagygyá nevezte ki.

Az ezred, melynek József főherczeg 1856. évtől fogva ezredes-ezredtulajdonosa, maga részéről nagy kitüntetésnek vette e kinevezést, melyet József főherczeg egy táviratban adott tudtokra.

Az uj egyenruha nagyon tetszett László főherczegnek. Néhány nappal kinevezése után a keleti pályaudvaron várták József és József Ágost főherczegeket. László főherczeg anyjával, Klotild főherczeg asszonnyal jelent meg a perronon s ekkor mutatkozott először, mint hadnagy nagyobb társaság előtt. A kis főherczeg örömmel nézegette magát az ablakok üvegeiben, majd pedig egy-egy jelenlevő törzstiszt mellé állt és saját egyenruháját hasonlitgatta azokéval össze.

József főherczegnek is nagy öröme telt abban, hogy fia az ő ezrede tiszti karának a tagja. László főherczeg is nem egyszer beszélt erről lelkesülten, de különösen akkor, midőn először időzött ezrede tisztikarának körében.

László főherczeg neveltetése tiszti kinevezésével nem szünt meg. Ezután még gyakrabban lehetett látni a Rákoson, hol majd mint szakasz-, majd pedig mint századparancsnok müködött.

Még ugyanabban az évben részt vett a kőszegi hadgyakorlatokon is, hol a 19-ik számu gyalogezredhez volt beosztva.

A tizennyolcz éves főherczeg, akár csak ezredének többi tisztje, gyalog masirozott Győrtől Pozsonyig és onnan Kőszegre. A kőszegi döntő ütközetben, amint szakaszát előőrsi szolgálatra felosztotta, véletlenül találkozott fenséges atyjával, aki lóháton, nagy kiséretével bejárta az egész csatamezőt. László főherczeg vigyázz állásba vágta magát, és háromszor tisztelgett a kardjával. De József főherczeg, a honvédség főparancsnoka, nem birta türtőztetni apai örömét. Magához intette a fiát s lehajolva lováról, perczekig ölelte, csókolta. József főherczeg nagyon büszke volt a kis hadnagyra és az ütközet lefuvása után azonnal hosszabb táviratot küldött a fiáért remegő fenséges asszonynak, hogy László milyen derekasan viselte magát a csatatéren. A hadnagy ur, valahányszor szabadságot kapott, mindannyiszor Alcsuthra sietett. Valóságos örömnapok voltak ezek a főherczegi család számára. Nővérei, akik szintén imádták, rendesen elbeszélteték vele a »hadi kalandjait.«

Budapesten való időzése alatt mindig a 6-ik gyalogezreddel vonult ki. Ily kivonulások után nem egyszer részt vett a tisztikar ebédjén, hol fesztelen modoráért nagyon megszerették.

Ha vasuton vagy hajón fiatalabb tiszteket látott, azonnal hozzájuk csatlakozott, *és ha meg tudta valakiről, hogy tud magyarul, azonnal magyarul beszélt vele.*

Himmel alezredes jóindulatu szigorasággal vezette növendéke neveltetését; nem egyszer szivesebben tovább szórakozott volna a kis főherczeg, de nevelője felszóllitásának engednie kellett s engedelmeskedett is mindig.

A pilis-csabai táborban kedves mulatsága volt a fiatal tisztek társaságában való kuglizás, játék közben a főherczeg azzal mulatott, hogy a jelenlevő tisztek ökölbe szoritott kezét próbálta felnyitni; a tisztek, hogy örömet szerezzenek a kis főherczegnek, némi erőlködés után engedtek az »erőszaknak«. De egy nagy vörösbajuszos hadnagy ugy összeszoritotta az öklét, hogy László főherczeg minden erőlködése daczára nem birt vele. Ekkor László főherczeg igy kiáltott fel:

— Te erős vagy — bátyám a Jóska az is olyan erős; ő vele sem tudok megbirkózni.

A főherczeg ekkor tovább mulatott volna, ha a tiszti ebédlő órája nem üti a fél 3-at, mire nevelője figyelmeztette, hogy most már vége a mulatságnak és a századhoz kell mennie. A kis főherczeg szemeiből meglátszott, hogy alkudni szeretett volna, de a nagy társaság miatt restelte a dolgot s azzal a vigaszszal távozott, hogy másnap ugyis vasárnap van és akkor egész délutánja szabad.

A mult évben Sándor szerb király itt időzése alkalmával a Takova-rend nagykeresztjét kapta. Most nemrégen, nagykorusitása alkalmával pedig, az aranygyapjas rendet. Körülbelül egy év mulva már főhadnagygyá nevezték volna ki.

*

Az összes budapesti lapok vezérczikkében László főherczeg haláláról emlékeznek meg.

Valamennyi a legnagyobb megindulás hangján ir az oly korán elhunyt nagy reményekre jogositott és kiváltkép általunk, magyarok által annyira becsült és őszintén szeretett fiatal főherczegről.

De hát ez nem is lehet másképpen, mert a kérlelhetlen végzet eme megnyilatkozása minden magyar ember szivében kétszeres sebet ütött. Először azért, mert az általunk olyannyira szeretett legmagyarabb főherczeget — Józsefet — érte a nagy gyász, melyben vele egész Magyarország osztozik, másodszor pedig azért, mivel elvesztettük azon támaszunkat, kibe a jövőben dicső nagyatyja és atyja nemes tulajdonait véltük és reményeltük felfedezni.

Bármily nagy is a szerencsétlen atya és az ország gyásza — bárha fájó szivvel is — már most, midőn a szerencsétlen fiatal főherczeg nemes lelke közülünk eltávozott: a kérlelhetlen végzet akaratában meg kell nyugodnunk és enyhülést keresnünk abban, hogy talán az idők folyama a gyászoló család és gyászoló nemzet szivére balzsamot nyujtand.

Apostoli példa.

Drohobeczky Gyula kőrösi püspök valódi apostoli lelkületéről tett tanuságot legutóbbi tettével. A püspöknek ugyanis néhány plébániája Dalmácziához tartozik. És miután Dávid táborszernagy Dalmáczia helytartója, az ott üresedésben levő két plébániának magyar papokkal leendő betöltését befolyásával meggátolta, Drohobeszky püspöki székét elhagyva, — dalmát területre vonult, hogy a két üres plébániához tartozó hivek lelki gondozását maga vegye át. Ezen dicső tett bővebb komentárra nem szorul s elég csak annyit jelezni, hogy a nemes főpásztor maga megy nyája után és szembe száll a farkasokkal.

—

Önző agráriusok.

Laptársunk a »Hazánk« a fennebbi czim alatt a következő közleményt hozza:

*

A P. Ll. a mezőgazdasági hitel kérdésével foglalkozván, érdekes merkantil okoskodással igyekszik bebizonyitani azt, hogy miután a jelzálogüzletet kultiváló intézetek jó üzleteket csinálnak s 1883—93-ig a magyar föld adóssága 193.74 százalékkal emelkedett, a gazdáknak hitel tekintetében jól megy dolga. Mennyire jól megy, azt mutatják a föld fokozódó mobilizaczióját bizonyitó adatok, ezeket azonban a Lloyd elég bölcsen elhallgatja.

Ehelyett azonban kijelenti, hogy a jelzáloghitelt most már más osztályok érdekeinek sérelme nélkül nem lehet olcsóbbá tenni s neki ront az önző és brutális agráriusoknak, kik ott Berlinben mégis ezen törik fejüket, nem látva maguk előtt más czélt, mint osztályuk érdekét. Pedig a gazdáknak az államtól adó- és illetékkedvezményeket kérni nem lehet és nem szabad.

Ez a konkluzió, ugylátszik, az agráriusoknak szól. De ha igy van a dolog, miért nem agitál a P. Ll. azon törvények ellen is, melyek ezeket a kedvezményeket megadják a nagyiparnak, miért nem

Folytatás a mellékleten.

bélyegzi meg a kormányt, mely külön törvényeket hoz »ipar és kereskedelmi bankok« érdekében? Miért nincs ellene annak, hogy a kormány, daczára más előnyösebb ajánlatoknak, bizonyos preferált vállalatoknál tegyen megrendeléseket s igy adjon nekik szubvencziót a nemzet többi osztályainak rovására?

Ezt persze fizessék a gazdák nyugodtan és szó nélkül, ha azonban ők kérnek valamit: »az bünös önzés!«

Ilyen politikával, ennyi igazságérzettel kormányozzák a földmivelő Magyarországot közel 30 év óta, óhajtanók tudni, vajjon még meddig?

A czeglédi mandátum.

Miként a »Nemzeti Ujság« irja, Czegléd város választó polgárai a gróf Károlyi Gábor elhunytával megürült országgyülési képviselői mandátummal első sorban Kossuth Ferenczet fogják megkinálni, ámbár azt hiszik, hogy ő, bár meleg érzelmekkel viseltetik a czeglédiek iránt, a pártnak Tapolczán nehezen megszerzett mandátumot most nem hagyhatja cserben. Abban az esetben, ha Kossuth Ferencz nem fogadná el a meghivást, Hegedüs Károly fővárosi ügyvéd jelöltségének van máris pártja, mert Hegedüs népszerü ember Czegléden s egyik utolsó választásnál is csak néhány szavazattal maradt kisebbségben.

Ferencz Ferdinánd főherczegről.*)

Bécs. 1895. aug. 27.

Bozenből közelebb az a szomorú távirati hir ékezett, hogy ott a gyógyulást kereső Ferencz Ferdinánd főherczeg, az osztrák császári és a magyar királyi trón reménybeli örököse, aggasztóan beteges.

Szinte hihetetlenek tetszik ez a szomorú hir főleg azok előtt, kik ezt a délczeg termetü főherczeget még kevéssel ezelőtt ereje teljességében látták nap-nap után feltünni rendes kisérője, Wurmbrand gróf főudvarmester társaságában a bécsi Práterben. Mikor földkörüli utazásából visszaérkezett, oly egészséges szinü volt, oly frissnek látszott, mintha csak valami szomszédos vidékre tett volna rövid kirándulást.

Méltán sajnálkozhatunk mi magyarok a főherczeg betegeskedésén azért is, mert nemzetünknek őszinte barátját és jóakaróját ismertük benne. Hogy a magyarok iránt mily jóakarattal viseltetett, azt kimutatta a főherczeg, a mikor csak alkalma nyilt rá. Igy az elmult télen Meránban minden szabad idejét magyar tanitója, Dezső therezianumi magyar tanár társaságában töltötte, kivel lakásán ép úgy, mint a nyilvános sétahelyeken mindig magyarul társalgott s folyton élénk érdeklődést nyilvánitott a magyar történelem és irodalom nagyjai iránt.

Midőn nem is olyan rég annyira napirenden volt a bécsi képviselőházban és a botrányairól hirhedtté vált bécsi városházán a magyarok elleni agyarkodás és áskálódás, sőt egyik német zuglap nyiltan kérkedett az uralkodó család egyik-másik hatalmasabb tagjának állitólagos magyarfalásával, kérdést intézett e sorok irója alkalom adtán az osztrák arisztokráczia egy ismert tagjához, hogy vajjon mi lehet a mi jövendő királyunknak véleménye ez ügyben, mire a főherczeg bizalmasa azt felelte, hogy »ő fenségének határozott véleménye, hogy ezt a fenekedést olyannak nézi, mintha az ember jobb karját azon hiszemben akarná erőnek erejével össze-vissza vagdalni, hogy a balnak használjon.«

E sorok irójának alkalma volt bepillantani a főherczeg sajátkezüleg irt naplójába, melyet földkörüli utazása alatt vezetett, s melynek eredeti hivatása az volt, hogy csak nehány példányban legyen kinyomatva s csupán családja tagjai között szétosztva. Valóban meglepő nagy volt az a tudományos készültség s az a határozott irói rátermettségre valló tehetség, mely a naplóból kiviláglott. Minden legkisebb közreműködés vagy segédkönyvek nélkül nap-nap után vetette papirra tapasztalatait. Meglepő volt az a lelkesültség és lelkiismeretesség, melylyel naplóját vezette, nem egy kifejezése szinte költőileg lendületes volt. Kár, hogy épen azon személyes természetü részletek, melyek az ő megható fiúi szeretetéről, melylyel szülei iránt viseltetik, tanúskodtak, hiányoznak a napló azon részéből, mely sajtó alá került s a nagy közönségnek is hozzáférhetővé lett.

Már a közlöttekből is kiviláglik, hogy milyen nagy hive a főherczeg az irodalomnak és művészetnek. S ebben méltó párja az oly gyászos véget ért Vilmos főherczegnek. Nem volt az osztrák fővárosnak (sajnos, csak az osztráknak!) olyan kiválóbb zenei vagy müvészeti eseménye, mely Ferencz Ferdinánd főherczeget ne érdekelte volna. A két évvel ezelőtt Bécsben rendezett szinművészeti kiállitásnak mindennapos vendége volt, s nem egyszer megesett, hogy kivüle alig néhány előkelő család volt a kiállitáson látható. Mint katona igen lelkiismeretes volt, s mint mondják, betegségét is túlzott lelkiismeretessége idézte elő.

Ha valami, az az ellenszenve jellemzi legjobban a főherczeget, melylyel minden czeremónia iránt viseltetik. Bizonyára az uralkodó családnak még egy tagja sem tette meg, hogy, mint ő, minden kiséret nélkül látogassa meg egykori tanárát. Mint illetékes forrásból hallottam, rendesen be sem jelentette magát, hanem úgy ment be, mint valami közönséges látogató, helyet foglalt egy széken s szépen megvárta, mig tanára délutáni szunyókálásából fölébredt. Majd saját kezeivel rakott néhány darab fát a kandallóba, szivarral kinálta meg a ház urát, ki alig tudott álmélkodásából magához térni, s még ő tartotta a tanárt szóval vagy két óra hosszáig az ő ismert kedélyes modorával.

Különben ezt a szeretetre méltó, gondos előzékenységet szüleitől örökölte. Mily nagyon csodálkoztunk valamennyien, kik a bécsi »Allgemeines Krankenhaus«-ban voltunk, azon a szép téli napon, mikor egyszerre egy udvari kocsi hajtatott be s abból Károly Lajos főherczeg és neje léptek ki, hogy egy beteg alkalmazottjukat meglátogassák s vigasztaló szavaik mellett pénzadománynyal is segitsenek rajta.

Ferencz Ferdinánd főherczeg betegségéről folyvást ujabb hirek érkeznek, de biztat a remény, hogy szivós természete, mely a forró földöv minden ragályától megőrizte, megbirkózik a mostani kórral is.

Láng Menyhért.

*) Megjelent a »Vasárnapi Ujság« legutóbbi számában. Szerző szivességéből vesszük át onnan.

Somlyó.

Sokan látják, kevesen ismerik »Somlyót« a régi csiga világ óriás temetőjét. A felkelő nap aranysugaraival, jóreggelt köszönt, a környékbeli jámbor atyafiaknak ép úgy, mint 200 év előtt a Várad piaczá[illegible] étáló múzúlmánnak. Kora impozánsul régi, [illegible]éke a rég múlt időkből földünk katasztrófájának, temetője a korszakában élő szerves lények milliárdjainak.

Magam sem ismerném, ha az öreg Zehery Domokossal sorsom össze nem hoz, amolyan fiatalos öreg ur, 93 éves professzor volt, aztán elavult mint a tankönyvek, nyugalomba vonult az alföldi Vásárhelyről, a magyar Kánaánból, hol az inségesnek is majd kicsattan az arcza, évente eljön, mint mondani szokta a »püspökös feredőbe.« Tiszteletreméltó alakja figyelmessé tett s igen sajátságosnak tünt fel, hogy az öreg ur reggeli sétája alkalmával, amint elhagyva szobáját a parkba kilép a Somlyóra tekintve, nyájasan odakiált: Jóreggelt Somlyó!

Eleinte azt hittem, meghibbant a szegény öreg esze, majd érdeklődésből megkérdeztem: Úgyan uram, miért üdvözli naponta a Somlyó hegyet?

Az öreg szemrehányólag felelt: Hát orvos ur nem ismeri a Somlyót? Majd gúnyosan folytatta:

— Ah a mai orvosi nemzedék már nem tanul geologiát, botanicát, theologiát, minerologiát stb. Csak gyógyitani tanul, mit ért el? mondja orvos ur, mit ért el? A hideglelésen kivül mást gyógyitani nem tudnak. Igen orvos-ur, ne haragudjék, példa reá az esetem.

Egy vidéki nagyvárosban rokonomnál megbetegedtem, a környezetem a vidék két orvosi kitünőségét hivatta hozzám, mindegyik más órában érkezett, igy alkalmam nyilt az orvosi ismereteket mérlegelni. Az egyik gyomorhurutot véleményezett, szigoru étrendet, főkép aludtej gyógymódot javalt. Később jött a másik, véleményezett: csorvásláz, csorvásláz mondogatta. Tejgyógymódtól Isten ments, őskori maradiság — kérem, dobja ki e baczillus kulturát! persze a kartárs rendelményéről nem volt tudomása. Kérem, orvos ur, ne haragudjék a mondottakért, talán rosszul is mondtam. De önt a Somlyóhegy érdekli, és az, miért üdvözlöm naponta? Régi emlékek hálára köteleznek. Atyám szegény ember volt, eljárogatott e vidékre meszet venni, mi szépen jövedelmezett, a Somlyó atyja az én 1000 holdas birtokomnak. »Most érti orvos ur?«

A kúp alaku 161 mtr magas hegy, ugy tünik fel a püspök-fürdő szomszédságában, mintha nádszálat dugva föld gyomrába valamelyik óriás játékból felfujta volna. Az ut, mely a tetején lévő tágas fensikhoz vezet, szelid hullámzatos, vidéke nagy kiterjedésü fiatal tölgyerdővel fedett s lépten-nyomon találkozunk a százados tölgyek czonkjaival, miknek sürü árnyékában Báthory Gábor, Erdély egykori fejedelme sok vig napot töltött, mig egy ily kirándulás életébe került. A kanyarulatosan vezető ut magyaró cserjével benőtt számos vizmosáson vezet keresztül, hol vigan lakmározik egy-egy mókus család, léptek zajára szerterebbennek, mig egy-egy ügyetlent szájába fogva czipel a mókus mama, mennyi szeretet! sok divatos mama tanulhatna tőle. Kisebb-nagyobb fensikon keresztül vonul el az ut, melyet selyem puha füpázsit takar, dusan tarkázva a nyári évszak vad virágaival, a margaréták, daphnék, diacynthusok, tiariak, verbenaeceak stb. különböző válfajai szines szőnyegként takarják a sikot, hová alkonyatkor legelni jár a karcsu őzike, a félénk nyul, virágos lazsnák rejtekében buvik a fogoly csapat, majd meredeken emelkedik a kigyózó ut, egymásra hajol a fiatal cserjés, egyes közökbe feketén csillognak a kökény bokrok, miknek ágain a tövisre szurva, fogyasztja el a zsákmányul ejtett bogárkát, a barna gebics, az itt ott pirosló berkenye bokrokon rigók csoportja dézsmálja az évi termést.

* * *

Észrevétlenül a természet bájának varázsa alatt 2 órai menet után a fensikra érünk, elénk tárul a hegyvidék festői panorámája. Nyugotra és délre Nagyvárad és Szalonta városok látképei, a kisebb-nagyobb hegyláncok közötti völgybe épült falvak tornyai, az elterülő lapály, melyen mint ezüst csikok huzódnak végig egy egy fényes vonal, a Körös és a Pecze s Berettó folyó kontürjei, keleten és északon a Réz hegység 118 mtr, m. a Meszesz 718 mtr m. a Megyásza 1848 mtr m. a Bihari 1851 mtr m. a Gyalui 1859 mtr m. havasok, erdővel boritott lánczolatai, hatalmas kupszerü kiemelkedései, mint hegy-óriások határolják a látteret, rejtik keblökben a természeti szépségekben gazdag, szebbnél szebb völgyeket, ellentétet képezve a völgyekbe és hegyláton épült, szétszórt falvak, szegényes szalmafedelü vityillóival, melyeknek lakói culturális viszonyaikat illetőleg nagyon közel állanak az ős emberhez.

Bétfia felőli oldalon a Somlyó hegy, 1 kilométer hosszuságban 100 mtr mélységben föl

van tárva, e részlet világos képét nyujtja a kőzetek egymás közti viszonyainak 10—16 méter vastag mészkő lemezek kissé ferde irányban egymással párhuzamosan haladnak a föld központja felé bizonytalan régióig, a mészkő lemezek közötti 6—8 mtr közöket, kitölti a Trachit kőzetek elmállása folytán keletkezett sárga agyag, kopáron maradt felerésze érdekes sorozatát nyujtja, a mészkőzetek válfalainak, miket a napfény — légköri gázak — csapadékok, ezredéveken keresztül idéztek elö, meredek lejtői n, üregek tátonganak, kőfejtés közben robbantás alkalmával akadt reá a jámbor betfiai, ha kérded, csak annyit mond: »dracului« lakik benne. Télen füstöl valószinüleg óriási barlang, hová az elmállóbb trachit kőzetek között lefoly a hegyvidék vize, kilugozva az oldható alkatrészeket s a lábánál elterülő kies völgyben feltör mint gyógyforrás.

Majd ha e kies völgy, modern berendezésü fürdőit, csinos nyári lakások tarkitják és a hold halvány fénye megtörik az izó villanylámpák üveg buráin, az árnyas fenyvesek között kényelmes váró terem üdvözli az érkezőket, a magyar fürdöző közönség pedig jobban érdeklődik hazai fürdőink iránt, midőn fel lesznek tárva titkos barlang üregeid, akkor nemcsak »Én« és az öreg Zehery Domokos fogunk ösmerni, de mások is. »Szomlyó!«

Dr. Filkor Lajos.

NAPTÁR.

— Szeptember 8. —

Vasárnap, Róm. kath. Kisassz. napja. Nap kél 5 óra 19 p., nyug. 6 óra 11 p. Hold kelte 7 óra 28 perez, nyug. 9 óra 33 perez.

Szept. 7—9. A polgári lövész-egylet szabad dijlövészete.
„ **12.** Nagyvárad város közgyülése d. u. 3 órakor.
„ **15.** Iványi Ödön sirkövének ünnepélyes leleplezése d. e. 11 órakor.
„ **18.** Biharmegye évnegyedes közgyülése d. e. 9 órakor.
„ **22.** A nagyváradi iparos ifjak egyletének szüreti mulatsága a Fekete Sas termében.

Október 7. Katonai lóvásár Nagy-Szalontán.
„ **9.** Katonai lóvásár Nagyváradon.
„ **11.** Katonai lóvásár Székelyhidon.
„ **12.** Katonai lóvásár Er-Mihályfalván.

UJDONSÁGOK.

Lapunk egyes számai a következő üzletekben kaphatók:

Kiss Dávid kereskedése **Fő-utcza,**
Sonnenwirth-féle bazárban **Fő-utcza,**
Kádár és Kiss czégnél **Kishid-fő,**
Kutasi D, papirkereskedésében **Uri-utcza,**
Panker Dániel papirkereskedésében **Kis-piacz,**
Reich Sándor vegyeskereskedésében **Szent-János-utcza,**
Mezey János füszerkereskedésében **Körös-utcza.**
Reich Antal kereskedése **Nagy-Fürdő-utcza.**
Frankl Mari tőzsde és hirlapelárusitó Kereskedelmi csarnok palota Nagypiacz.
M. kir. dohány- és szivar-áruda Zöldfa-utcza.
Ugyanezen helyeken előfizetések is elfogadtatnak.

*** A váradi egyházmegye részvéte.** László kir. herczeg halála az ország minden részében megdöbbenést és mély fájdalmat keltett. A fenséges család gyászában osztozó Magyarország minden vidékéről egymást érték a részvéttáviratok. Dr. Schlauch Lőrincz bibornok-püspök a maga, valamint káptalana és papsága nevében szintén a legbensőbb részvétét fejezte ki József főherczegnek a mérhetlen veszteség és fájdalom felett, mely az oly korán, élete virágában elhunyt László kir. herczeg könyekkel áztatott ravatalához füződik. A püspöki palotára és a káptalansorra a szomoru hir vétele után azonnal kitüzték a gyászlobogókat; a város középületein is mindenütt ott leng a fekete lobogó.

*** Az uj honvédtörzstiszti tanfolyam.** Az ujonnan szervezett honvédtörzstiszti tanfolyam a miniszter rendelkezése szerint november elsején kezdődik. A tanfolyam nehány nagyobb harczászati feladaton kivül tisztán elméleti oktatásra szoritkozik. A tanfolyam tiz hónapig fog tartani, tanárai a régiek maradnak. A tanfolyamra azokat a századosokat vezénylik be, akik 1890. november elsején lettek első osztályu századosokká.

*** Eskü a szentszéki ülésben.** A püspöki rezidenciában tegnap délelőtt 10 órakor szentszéki ülés volt, mely alkalommal a napokban kinevezett uj jegyző: dr. Szemethy Géza és Gróh Ferencz gyulai plébános, mint ülnök tették le a hivatalos esküt. A szentszéki ülés ezután a napi renden levő ügyeket tárgyalta le.

*** Életmentő tábornok.** A minap néhány fiu Abbáziában a tengerparton azzal játszadozott, hogy apró hajócskát eregettek el a vizen. E közben az egyik fiu beleesett a tengerbe, a mely, noha közel a parthoz, elég mély ott, ugy hogy a fiu elmerült. A gyermekek kiáltozására többen a sétálók közül oda siettek, s az egyik, *Ulmanszky* nyugalmazott tábornok gyorsan levetette a kabátját, a vizbe ugrott s kimentette a fuldokló fiut, a kiben — *a saját gyermekére ismert.* Az izgalmas jelenet ezzel nem ért véget. A tábornok kabátját sietségében nem a földre, hanem a vizbe dobta, s mivel a kabát zsebében jelentékeny összeg pénz volt, ujra beugrott a tengerbe és kihozta szerencsésen a kabátját is.

*** A nagyváradi kir. kath. jogakadémián** javában folynak a beiratások, melyeknek határideje az igazgatóságnál a mai nappal véget ér; a következő napokon, 9. 10. és 11-én a a beiratások az egyes tanároknál eszközlendők. A pót- és ismétlő vizsgálatok határideje 14-éig bezárólag tart, ezután a vizsgák már csak joghátránynyal s esetleg a megelőző tanév elvesztésével tehetők le.

*** A nagy meleg.** Valóban a forróság minden eddigi tapasztalatot megczáfoló rendszertelenséggel kinozza az idén az amugy is szenvedő emberiséget. Az igazi nyár néhányszor legyőzette magát az őszi hüvösségtől s most egyenesen arra mutat hajlandóságot, hogy a veszteségét az ősztől hóditsa vissza. Soha szeptemberben ilyen meleg nem volt még, s nem volna semmi megütközni való azon, ha a rendes szokás szerint augusztus végén hazatért fürdözők uj nyaralásra készülnének. Mindenütt természetellenes melegek járnak. *Temesvárról* azt jelentik, hogy ott a rekkenő hőség fölülmulja a juliusi forróságot. Árnyékban *harmincznégy* czelzius fokot mutatott a hőmérő. *Trieszlben* a tiz nap óta uralkodó hőség beteggé teszi az embereket. Ott harminczöt fok meleg volt árnyékban. *Fiumében* harminczhatodfél, *Turinban* harminczhárom, *Milánóban* harmincznégy és *Flórenzben* harminczöt fokos volt a hőmérséklet. Egész Felső-Olaszországban olyan meleg uralkodik, amilyenre ebben az időszakban még nem volt példa.

*** Honvéd huszárok Nagyváradon.** A 9. honvéd huszárezred Szamosujváron állomásozó első osztálya vasárnap délután érkezik Váradra, s a bevonulását 4 és 5 óra közt tartja a helybeli huszár kaszárnyába, melyet a város és a katonai parancsnokság ez alkalommal átengedett nekik. A 3. század délczeg huszárait Tesléri osztályparancsnok fogja a pályaudvartól a huszárkaszárnyáig vezetni. A szállásolás végett már pénteken körünkbe érkezett Eleméry István hadnagy, tegnap pedig Olasz Ödön hadnagy szállásesináló tiszt s már kijelölte a huszárok lakhelyét a kaszárnyában, a tisztek pedig a Sasban lesznek elszállásolva. Vasárnap éjjel még nálunk maradnak, másnap pedig folytatják utjokat Tenke felé, hol a nagy gyakorlatok megtartva lesznek. A látványos bevonulást nagy érdeklődéssel várják városunkban. Ezzel kapcsolatban megemlitjük, hogy Belényesben ez idő szerint öt ezred katona tartozkodik, ami mindenesetre nagy élénkséget és forgalmat jelent Belényes városának.

*** Egy erdő lángokban.** *Szentjobbról* irják, hogy az ottani közbirtokosság tulajdonában levő nagyerdőben óriási tűzvész pusztitott. A kétéves vágásban *mintegy öt holdnyi területen hamvasztotta el az avart és a cserjést.* A tűz egyre terjedt és a közeli községekből kivonult tüzoltóság lázas erőfeszitéssel dolgozott a pusztitó vész elfojtásán.

*** Kijelölő bizottság ülése.** Nagyvárad város kijelölő bizottságát dr. Beöthy László főispán hétfő délután 5 órára hivta össze hivatalos helyiségébe a városnál üresedésben levő fogalmazói és kórházi biztosi állásokra pályázók jelölése végett.

*** Mindenáron ölni akart.** *Párisból* jelentik ezt a rémes történetet: *Ranczes* város (Anbemegye) közelében egy *Gravez* nevü nyomdász megölt egy tizenkét esztendős leánykát. *Késsel két halálos sebet ejtett rajta.* A gyilkos maga ment gaztette után a rendőrségre s elmondotta, hogy reggel azzal a szándékkal indult el hazulról, hogy valakit megöl. Türelmetlenül várt arra a valakire, a kit meg fog ölni, mig végre a kis leányt hozta oda a véletlen. *Hátulról kötelet dobott a gyermek nyakára, aztán többször testébe mártotta a kését.* Mást is megölt volna, ha arra jön, mindegy volt neki, mert *ő csak ölni akart.* A gyilkos valószinüleg őrült, arra vall az a levél, melyet áldozata mellett hagyott.

*** Diszes esküvő.** Tegnap délelőtt 9 órakor diszes és előkelő közönség jelenlétében tartotta esküvőjét az olaszii róm. kath. templomban Szénássy Dénes budapesti bankhivatalnok és tartalékos hadnagy Cziffra Mária Lujzával, néh. Cziffra Imre volt gyulai kir. főügyész bájos és kedves leányával. Az esketési szertartást szép és hatásos beszéd mellett Dencs János esperes-plébános végezte, melynél tanukként szerepeltek: Miskolczy Barna kir. közjegyző és Wieland Sándor gyulai szolgabiró. Rövid lakoma után az uj pár a 11 órai vonattal elutazott Budapestre.

* **Bérmaut.** Boltizár József esztergomi ált. érs. helynök folyó hó 6-án hosszabb bérmautra indult a Csalókőzbe dr. Walter Gyula herczegprimási titkár kiséretében. A bérmálást a következő központokon szolgáltatta ki: Vásáruton, Dunaszerdahelyen, Bakonyban, Bőösön, Felbaáron, Nagymaroson, Püspökiben, Somorján; Esztergomba szeptember 15-én fog a fáradhatlan püspök visszatérni.

*** Érkeserüi Fráter Gyula meghalt.** Érkeserüi Fráter Gyula, megyebizottsági tag, Biharmegye egykori főszolgabirája és debreczeni ev. ref. egyházmegye tanácsbirája hosszas szenvedés után meghalt. Az agg férfi hatvannégy évet élt, temetését szeptember 8-án vasárnap délután 2 órakor Vértesen tartják meg.

A nagyváradi képviselöválasztók névjegyzéke.

Nagyváradváros központi választmánya tegnap délután tárgyalta az országgyülési képviselő választók id. névjegyzéke ellen beadott felszólamlásokat.

A megállapitott sorrend szerint elöször az *olaszi városrészből* beadott felszólamlásokat vették birálat alá s a felszólamlók közül Orbán Ignácz mérnököt, Balogh Lipót és Schenk Emil ügyvédeket, Szüts Sámuel gyógyszerészt, Könczey József tptri tisztviselőt, s Bródi Sándor háztulajdonost felvették, Szokoly Tamás ügyvéd életkorát, továbbá Brősztel Lajos és Kőrössy Endre vezeték nevét megfelelően helyesbitették: Ellenben Kelen Bélát elkésve érkezett felszólamlásával elutasitották.

Az ujvárosi választók névjegyzékébe felvették Zsirkay Károlyt, dr. Lindenfeld Zsigmondot és dr. Barta Ferenczet; ellenben a Brückner testvérek czég kérelmét — mert czég a névjegyzékbe nem vehető fel, — és Adorján Emil gyorsirástanitó kérelmét, — mivel értelmiség czimén csak alkalmazva levő iskolai tanitók vehetők fel — elutasitották.

A váraljai névjegyzékbe felvették dr. Goldberger Miksa ügyvéd jelöltet, a velenczeibe ifj. Pintér Jánost.

Ezek szerint lesz a választók száma olasziban 1004, ujvároson 801, váraljan 214, velenczén 95 s Csillagvároson 25; vagyis összesen az 1896. évben 2139-en szavazhatnak.

Az ülésen Sal Ferencz kir. tanácsos polgármester elnöklete alatt Hlatky Endre, Rádl Ödön, Kunyhósy János, Győrffy Sándor és dr. Hoványi Gyula voltak jelen.

*** Szini előadás az iparos-menház javára.** A szinigazgató — mint minden évben — az idén is rendez egy előadást az iparosok javára. A jótékonyczélu előadás folyó hó 20-án lesz, melyre az iparosok nagyban készülnek. Bertsey

elnök széles körü mozgalmat inditott meg az anyagi siker érdekében és igy biztosra lehet venni, hogy a tiszta jövedelem szép összeggel fogja szaporitani a nagyváradi elaggott és munkaképtelenné vált iparosok alaptőkéjét. Ezzel kapcsolatban megemlitjük, hogy az iparosmenház a jövő hóban már át fog adatni rendeltetési czéljának, előbb azonban nagy ünnepélyességgel fog megtörténni a zárkőletétel.

* **Soukenik János fiatal szegedi orgonakészitő**, ki a *legelső orgona* épitőknél már aránylag hosszu időt töltött, mielőtt Szegeden megtelepedett. Ő javitotta át a *Szeged felsővárosi minoriták templomában lévő orgonát, a makói katholikus templomban* nagyobb munkálatot végzett, a *mindszenti* orgonát pedig ujonnan átépitette, *a hmvásárhelyi uj orgona készitését* is, mely majdnem *5000 frtba került* és *20 szóló változattal és 9 kombinatióval* van ellátva.

* **Konyakozó csecsemő.** *Bécsben* egy cselédleány példátlan tanuságot tett a lelkiismeretlenségéről. Egy épitő vállalkozónak a felesége, K. Mária azt tapasztalta, hogy négy hónapos gyermeke *egyre alszik* és alig eszik valamit. A községi orvos semmiféle betegséget nem állapithatott meg rajta. A gyermek pedig mindinkább fogyott és hangja egyre rekedtebb lett. Szerdán este azután észrevette a szakácsné, hogy a cselédleány *három kanálka konyakot ad be a gyermeknek*, aki természetesen ujra mély álomba merült. Kiderült, hogy a leány, amikor csak szabadulni akart a házból, mindig konyakkal itatta a csecsemőt. Az esetről jelentést tettek a rendőrségnek.

* **Temetés.** Nagyszámu s előkelő közönség részvéte mellett temették el tegnap délután Pelbárthidán az oly ifjan elhalt Antalóczy Rózsikát, özv. Antalóczy Adolfné földbirtokos kedves leányát. A beszentelést a bihari plébános végezte. A diszes érczkoporsót a következő szalagfeliratos szép koszoruk boritották: Felejhetlen Rózsikának — Bánatos anyja, A legjobb testvérnek — Sándor, Aladár és Anna, A jó kis Rózsikának — Pista, Piri és Sándorka, Szeretett keresztleányának — keresztanyja. Azonkivül számos koszoru szalag nélkül. A diszes temetést Germán Károly Kegyelet temetkezési intézete rendezte a tőle megszokott pontossággal.

* **Összeégett zongoramüvésznő.** Temesvárott *Blumberg* Mirjam kiváló zongoramüvésznő, a ki a bécsi konzervatóriumon nyerte kiképeztetését és a ki már évek óta szerez a külföldön dicsőséget a magyar névnek, átsietett a szülői lakás szalonján, miközben a padozatfényezésénél égve feledett gyertyánál meggyuladt a könnyü pongyolája és oly sulyos sérüléseket szenvedett, hogy *életbenmaradásához nincs remény*. A szerencsétlenül járt müvésznő iránt élénk részvét nyilvánul.

* **Nagyvárad város jutaléka.** A m. kir. pénzügyminiszter értesitette a várost, hogy az állami italmérési jövedék 1894. évi tiszta jövedelmi többletéből 2565 frt 59 krból, ennek 30%-a, vagyis 769 frt 68 kr. illeti meg, a mely összeg a kir. adóhivatalból felvehető. 1893. évről ugyanezen czimen 7526 frt 77 krt kapott a város, vagyis 10-szer annyit, mint 1894. évről.

* **A trappista kolostorokból.** A Soligny La Trappe kolostortól a Sainte Ganburge Montagne utvonalig terjedő helyi érdekü vasutvonalat, a melyet a trappista szerzetesek saját kezükkel készitettek, szeptember hó elsején adták át a közforgalomnak. Ebből az alkalomból a La Grande Trappe kolostor nyolcz napon keresztül idegenek részére is hozzáférhető. Még nőknek is meg van engedve a kolostor helyiségeinek megtekintése, jóllehet ezt az engedélyt eddig csak katholikus királynőknek adták meg. A kis helyi érdekü vasut nem győzi szállitani a nyaraló- és fürdőhelyekről odasereglő nagyvilági hölgyeket. A kolostor előcsarnoka sem árulja el azt, hogy a falakon belül a világi élvezetekről végleg lemondottak ütöttek tanyát. A világi örömökről való lemondás a belső udvarban és az épület többi részeiben észlelhető. Mindenütt ott van a nyoma a trappista szerzetesek közmondásszerü szorgalmának. A La Trappe kolostor körtéi a franczia gyümölcskertészet remekeit képezik. A nagy számban jelenlevő vendégek éjjelre a kolostor vendégei voltak. Éjjel egy órakor imára hivta össze a harang a szerzeteseket a kápolnába. A kis kápolna csakhamar megtelt kivánczsi párisi közönséggel, a kik meghatva hallgatták a trappista szerzetesek sajátságos imáját. A bánatosan zengő zsolozsmák kardalából kihangzott egy-egy erőteljes discant, a melynek tulajdonosa talán rövid idővel ezelőtt még csillogó ezred élén robogott tova a Champs des Elyseesn, szinte hallani lehetett az érczes hangot, mintha most is ezredének adná ki a parancsot rohamra. A La Trappe kolostorban mint mindig, most is nagy számban vannak nehányan a legmagasabb rangu családok ivadékai közül. A Temps tudósitója megismert egy fiatal evőeszközlisztitó szerzetesben egy herczeget, a ki csak rövid idővel ezelőtt tünt el Páris bünös légköréből és menekült a trappista szerzetesek örök munkát és örök feledést hirdető falai közé.

* **APRÓ HIREK. Kettős párbaj.** Debreczenben, Gallovich, a Debrecen segédszerkesztője, kettős párbajt vivott: az egyiket Tervay ügyvédjelölttel, a másikat egy huszártiszttel. Mind a két ellenfelét megsebezte a fején. — **Öngyilkos kocsigyáros.** Debreczenből irják: Riesz Károly kocsigyáros csődbe jutott és kétségbeesésében a kertjében agyonlőtte magát. — **Mezőberényben** 2 és fél évi börtönre itélték Harmath Józsefet, ki vágytársát Szilágyi Ferenczet megkéselte. — **Szarvasról** irják, hogy egy Molnár Mihály nevü legényt négy évi börtönre itélték, mert Kriskay Mihályt vasvillával ledőfte. A dologban érdekes, hogy a gyilkos áldozatát maga vitte az orvoshoz, de az utközben meghalt. — **Csabán** — mint irják — a harmadik egyházi és lelkész által szerkesztett lap indul meg. Az uj egyházlap szerkesztője Kres József orsz. képv.

*

x **Ajánlkozik,** egy előkelőbb családból származó özvegy középkoru nő r. kath. vallásu mint házvezetőnő (helyben vagy vidéken), a főzést is érti. Czim a kiadóhivatalba.

*

Felette fontos minden háztartásnak, mint egy kitünő eredménnyel alkalmazható sokoldalu háziszer; a Vértes gyógysz. Sósborszesze, mely használatban a leghatásosabb. 1

Vonatok érkezési és indulási ideje
1895. május 1-től.

Érkezik:	Indul:
Budapestről **2·12, 7·08, 1·48,** 7·15, 3·42.	Budapest felé **2·26,** 8.43 **11·04,** 11·32, 2·22.
Kolozsvárról **2·19, 10·44,** 11.17, 8·00, 8·38.	Kolozsvár felé **2·20, 7·15, 2·06,** 3·58, 12·05.
Szegedről 8·30, 9·32, 5·30.	Szeged felé 4·25, **7·30,** 10·20.
Aradról 9·32.	Arad felé 4·25.
Vaskóh-Belényesről 11·05, **9·09.**	Belényes-Vaskóh felé **4·25,** 1·48.
Gyoma-Kótról 10·05, **8·00.**	Kót-Gyoma felé 6·55, 1·40.
Érmihályfalváról 8·10, **9·14**	Ermihályfalva felé 6·45, 4·35.
Szent-László és Félix fürdőből 8·15*, 10·10, 3·37*, **6·20, 8·55, 10·54***	Szent-László és Félix fürdőbe 6·40*, 8·39, 2·05* 4·45, **7·20, 9·19***

A fekete számok az éjjeli időt jelentik.
A *-gal jelölt vonatok csak vasár- és ünnepnapokon közlekednek.

Hivatalos közlemények.

Felhivás

az ezredéves országos kiállitáson részlvevő nagyváradi iparosokhoz.

Az ezredéves országos kiállitás igazgatósága a kiállitásban résztvevő ipari kiállitókról terjedelmes, az illetők iparviszonyait, előállitási képességet feltüntető tájékoztató katalogust ad ki. A katalogusban feldolgozandó adatok beszerzésére kérdő iveket bocsátott ki s azokat az összes kiállitóknak a kiállitási igazgatóság posta utján megküldötte.

A katalogus pontos összeállitása első sorban a kiállitók érdeke, mert hivatva van czégöket a legnagyobb körben megismertetni. Felhivjuk ez okból azon nagyváradi kiállitókat, akik ily kérdőivet kaptak, hogy azokat mielőbb pontosan kitöltve, az ivekkel mellékelve küldött boritékban a kiállitás igazgatóságának Budapestre beküldjék.

Netalán szükséges utbaigazitásokat, felvilágositásokat a hivatalos órák alatt délelőtt 8—2 óráig szives készséggel adja meg a nagyváradi kerületi bizottság (keresk. és iparkamara helyisége.)

Elromlott, vagy elvesztett kérdő-ivek pótlására ivekkel szintén az alólirott bizottság szolgál.

Nagyvárad, 1895. szeptember 7.

Az ezredéves orsz. kiállitás nagyváradi kerületi bizottsága.

15336/1895.

Hirdetmény.

A törvényhatósági bizottság legtöbb adót fizető tagjainak névsorát az 1886:XXI. t.-cz. alapján minden évben az igazoló választmány állitja össze, illetve kiigazitja, s ugyanazon törvény 26. §-a szerint a sorrend megállapitásánál az állami, felekezeti, törvényhatósági, községi és magán tanintézetek tanárai, a tudományos akadémia tagjai, az akadémiai művészek, a folyóirat és lapszerkesztők, a lelkészek, az ipar- és kereskedelmi kamarák bel- és kültagjai, a magyarállamban érvényes oklevéllel biró tudorok, tanárok, ügyvédek, birák, orvosok, mérnökök, épitészek, gyógyszezészek, sebészek, bányászok, erdészek, gazdászok, gazdatisztek és állatorvosoknak összes egyenes államadója kétszeresen számittatik. A férj vagy atya államadójába a nő, valamint a kiskoru gyermekek államadója is beszámitandó, ha a nőnek vagy kiskoru gyermeknek vagyonát kezeli.

Ehez képest értesittetik a város érdekelt lakossága, hogy a legtöbb adót fizetőknek az 1896-ik évre összeállitott névsora az irodaigazgató hivatalos helyiségében folyó évi szeptember 13-ik napjától kezdve 8 napig, vagyis szeptember hó 20-ik napjáig bezárólag közszemlére lesz kitéve, s az érdeklettek a hivatalos órák alatt megtekinthetik; az esetleges felszólamlások pedig szeptember hó 21. és 22-ik napjain délelőtt 9 órától 12 óráig a tanácsteremben az igazoló választmány előtt szóval vagy irásban bejelenthetők.

Nagyvárad város tanácsának 1895. évi szeptember 4-én tartott üléséből.

Sal Ferencz,
kir. tanácsos, polgármester.

A közönség köréből.

Iparügyi közlemények.

Az ipartestület és az ipartestületi segélypénztár kötelékéhez tartozó polgárokat és munkában levő segéd munkásokat jó indulatu baráti tiszteletem kifejezése mellett értesitem, hogy az ipartestületi és segélypénztári ügyek vezetését a mai napon átveszem.

Arra kérve kötelékünkhöz tartozó társainkat, miszerint intézményeink iránt legyenek bizalommal; ezt annál is inkább kérem, mert ezentul minden rendelkezésemre álló időt arra akarok forditani, hogy az 1884. XVII. törvényczikkben foglalt önkormányzati jogainkat csonkitatlanul élvezzük. Ennek elérése végett minden panaszolt sérelmet vagy sérelemnek látszó iparügyet személyesen óhajtok lehetőleg békés uton kiegyenliteni.

Kelt Nagyváradon, 1895. szeptember 7-én..

Kiváló tisztelettel
Bertsey György,
ipartest. elnök.

TANÜGY.

A női kereskedelmi tanfolyam megnyitása.

A nagyváradi községi polgári leányiskolával kapcsolatos női kereskedelmi tanfolyam megnyilik az 1895—96-ik tanévre, ha a jelentkező növendékek száma annak fentartását biztositja.

Miért is tisztelettel értesitem az érdeklődőket, hogy a beiratás folyó hó 15-től 20-ig a polg. leányiskola helyiségében mindennap délelőtt 10—12-ig eszközöltetik.

Beiratkozhatnak olyan leányok, kik a 14 évet betöltötték és a 4 polgári osztályt elvégezték. Kik ilyen 4 polgári osztályról szóló bizonyitvánnyal nem rendelkeznek, tartoznak felvételi vizsgálatot tenni a magyar nyelvtanból, számtanból és földrajzból. A felvételi vizsgálatnak dija 5 frt.

Tandij egész évre 30 frt; beiratási dij 2 frt.

A beiratási dij és a tandijnak fele a beiratáskor azonnal lefizetendő.

Nagyváradon, 1895. szept. 7.

Rechtné Bauer Zsófia,
igazgatónő.

Ipariskolai beiratások.

Az ipariskola rendes tanfolyamára, a beiratások szeptember hó 8—17-ig eszközöltetnek a Teleky-utczai polgári iskola helyiségében, s pedig vasárnapokon mindenkor d. u 4—6-ig.

Tandij 1 frt 9 kr., mely beiratáskor fizetendő; a tanitás szeptember hó 18-án veszi kezdetét.

Felhivatnak a tisztelt iparos mester urak, hogy tanonczaikat fenn kijelölt határidő alatt mulhatatlanul beirassák, mert ellenkező esetben a mulasztok az ipartörvény megfelelő §-a értelmében 20—200 frt pénzbirságra itéltetnek.

Hogy az iparos mester urak kivánalmai az iskolalátogatás idejének meghatározásával lehetőleg figyelembe vehetők legyenek, óhajtandó, hogy a *tanonczok mestereikkel egyetemben jöjjenek a beiratáshoz.*

A téli tanfolyamon és a segédek szaktanfolyamán a beiratások ideje október hó folyamán a helyi lapokban fog közzététetni.

Nagyváradon, 1895. szept. 3-án.

Az ipariskolai igazgatóság.

EGYLET.

Értesités.

A polgári lövész-egylet által folyó hó 8-án a szabad-dijlövészet befejezése alkalmával a meghivókban hirdetett, társasvacsora a »Király serleg» évfordulati szokásos megünneplése, valamint a »Sport-pavillon« felavatási ünnepélye, az ő Felsége szeretett Urunk és királyunk családjában bekövetkezett gyász eset miatt, az idei zárlövészetig elhalasztatik.

Miről az egylet tagjai és azok meghivott vendégei — az idő rövidsége miatt — ez uton értesittetnek, a befizetett összeg, kivánatra a lövöldei pénztárnál visszafizettetik.

Nagyvárad 1895. szept. 7,

A Rhédey-kerti felügyelőség.

IRODALOM.

»Vándorúton.«

Tompa Kálmán fennebbi czimü verskötetére vonatkozólag a közönséghez intézett következő kérelmet vettük:

*

Felkérem mindazon mélyen tisztelt nagyváradi előfizetőimet, kik „*Vándor uton*“ czimü verskötetem előfizetési felhivását megkapták s könyvemre aláirni, vagy előfizetőket gyüjteni kegyesek voltak, sziveskedjenek az iveket lehetőleg e hó 15. legkésőbb 20-ig az előfizetési összeggel együtt czimemre juttatni, miután e hó végével Aradra érkezve verskötetemet sajtó alá adom, hogy az a kitüzött határidőre pontosan megjelenjen és szétküldve legyen. Mély tisztelettel.

Nagyváradon, 1895. szeptember 8.

Tompa Kálmán,
az arad nagyváradi szintársulat tagja.

MULATSÁG.

Nyàri mulatság.

A nagyváradi ipartestület ifjuságának meghivóját kaptunk, mely szerint folyó hó 22-én (vasárnap) a »Fekete Sas« nagytermében zártkörü szüreti ünnepélyt rendeznek.

Jegyeket Lévai István üzletében (Bémer-tér), az ipartestület irodájában és az egyleti helyiségben (N.-Teleki-utcza) lehet váltani. Személyjegy 70 kr, családjegy 1. 50 kr, karzat 40 kr. Kezdete 7 órakor.

Az ünnepély sorrendje:

1. Felvonulás a szüretre jelmezben, dallal és zenével.

2. Prológ irta Fehér Dezső, szavalja: Németh Antal ur.

Csók után.

vigjáték 1 felvonásban irta: Muray Károly.

SZEMÉLYEK:

Papa — — — — — — — — — — Kiss Lajos ur
Mama — — — — — — — — — Szabó Mariska k. a.
Magda — — — — — — — — — Bauer Mariska k. a.
Nagybácsi — — — — — — — — — Kis Gyula ur
Endre — — — — — — — — — — Nagy János ur

4. Egy szép asszonyhoz. Költemény. Irta . . . Szavalja Magyar S. ur.

Szabad lopás. Tánez.

Tudnivalók:

1. A község birósága által adatik tudtára mindenkinek, hogy a szöllős kertben, valamint a gyümölcsösben szabad a lopás; de minekutánna a pásztoroknak kötelességökké tevődött, hogy a tolvajt sajátkezüleg elcsipni ne átallanák, tehát amely személyt a lopáson rajta csipnek azt elcsipik és megbirságoltatásnak a czéljából a községi biróság elé viendeni fogják.

2, A szabad lopás kezdete dobszóval lészen mindenkinek tudtára adva.

3. Azon hölgyek között, kik a zónapóstán legtöbb levelező lapot kapnak ajándék tárgyak fognak kiosztatni.

A rendező bizottság a következők közlésére kérte fel lapunkat:

Fölkérem mindazokat, kik a nagyváradi ipartestület ifjuságának önképző egylete által rendezendő mulatsázra meghivót nem kaptak, — de arra igényt tartanak: sziveskedjenek azért a rendező bizottság tagjaihoz fordulni; vagy pedig az egylet N.-Teleki-utczai helyiségében e czélra elhelyezett ivre név és lakáseziműket följegyezni vagy beküldeni.

Nagyvárad, szept. 6.

Tisztelettel Németh Antal rendező biz. elnök.

SZINHÁZ.

A hét műsora.

A hét műsorát, melyet egész pontosan megállapitani nem lehetett, a következő darabok fogják betölteni: A takácsok.

Ernani, Verdi operája, mely Mezey Mihály jutalomjátékára kerül szinre.

Mi történt az éjjel? Bisaonnak a (Válás után, Megboldogult és Pont-Biquet család szerzőjének) legujabb bohózata Balassa Jenő jutalomjátéka.

A Pataki lányok Dankó Pista uj népszinmüve.

Tosca.

(Dráma 5 felvonásban. irta Sardou Viktor, a nagyváradi szinkörben először adatott 1895. szeptember 7-én.

Sardou Viktor remek alakitásai között, ott fog ragyogni ez a legujabb is.

Tosca meghóditotta a közönséget. Élethü jellemei, a meseszövés érdekes kifejlése, az alakok eredetisége, mind oly fényesen s ragyogó nyelvezettel van megirva s egyes jelenetei oly élénk képét tárják elénk az egyes szereplők gondolkozás módjának, hogy elragadtatásunkban nem a darabot, hanem a szerző magas alkotó tehetségét csodáljuk.

A darab rövid meséje a következő:

Mario Cavarandotti (Tompa) egy templomban fest s eközben egy politikai fogoly Cassare Angeloti (Benedek) a fegyházból megszökve, ugyanazon templomba menekül. Megismerkednek s Marió, ki Cesare elvének hive elrejti őt egy kápolnába. Eközben Marió kedvese Tosca (Tóvölgyi) meglátogatja Mariot s mivel az ajtót későn nyitja ki, féltékeny szive bütlenséget sejt s Maríónak alig sikerül őt megnyugtatni. Tosca távozta után egy ágyulövés hangzik el, jeléül, hogy egy fegyencz megszökött. Mario e perczben szökteti meg Caesaret s kevéssel a szökés után megérkezik Scarpia báró rendőrminiszter (Gál Gyula) s a templomot felkutatva megtalálja a szökevény ruháit s egy legyezőt, melyen Attavanti Marquis, Caesare nővére férjének családi czimere van. Toscában ekkor felébred a féltékenység s Scarpiának bevallja, hogy mielőtt a templomba ment zajt hallott s azt hiszi, hogy férje kedvesét rejtette ott el. Az eset gyanusnak tünt s a fortélyos rendőrfőnök elvezetteti magát ravasz csellel Mario lakására s Mariót a szomszéd szobába vitetve kinzásokkal akarja vallásra birni. E rémes jelenetet Tosca nem birja elviselni, elárulja Caesarét, de már csak halva tudták elfogni, miután megmérgezte magát.

Scrapia dühében Toskát és Mariót, mint büntársakat halálra itélteti. A negyedik felvonásban Scarpia maga elé hozatja Toscát és kegyelmet igér, ha feláldozza becsületét, erényességét. Tosca sok rábeszelés után hajlandó engedni, de mig Scarpia a kért menlevél irásával foglalkozott, Tosca az asztalon heverő kést magához veszi s megöli Scarpiát, aztán elmenekül. Az itélet Mariőn végrehajtatott. A fortélyos Scarpia rendelkezése folytán, a kegyelem csak ámitás volt. E perczben bevalja Tosca, hogy megölte a rendőrfőnököt, mielőtt elfoghatták volna a szikláról a tengerbe veti magát.

Fz a darab egyszerü meséje s a megrázó hatás. mely az egyes jelenetekben nyilvánul, mindenütt elég élénk világot vet a szerző erős drámai alkotó tehetségére.

A jutalmazandó Gál Gyula nem első, hanem egy kis másodrangú szerepet játszott. Ennyiből hibáztatjuk, hogy jutalomjátékául ezt választotta. Azt hittük, hogy tehetségét akarja egész valóságában előttünk bemutatni, de ez csak részben sikerült rövid szerepében.

De hogy Scarpia szerepét igazi élénk felfogással, kitünő mimikával játszotta meg, az tagadhatatlan. Az ő alakitása már is magasan repül, de mint a sas mindég magasabbra, magasabbra tör s ha eléri magaslatát, büszkén mondhatjuk majd. hogy szárnypróbálgatásait nálunk kezdte meg s nálunk fejlődött ki művészszé.

Tóvölgyi Margit (Toska) óriási hatással játszott. Minden jelenés után kitapsolták s kitünő arcz s szemjátéka igen ügyes mozdulatai jelentékeny előmozditói voltak a nagy hatásnak.

Tompa Kálmán tegnapi játékát az évadban látottak összesége felé helyezzük s a legszigorúbb kritika sem talált volna semmi olyat, mit hátrányára felhozhatna.

Balassa, Benedek, Novák Irén, Rónaszékiné, Bács, Szendrei, Csatár és Ligeti epizód szerepüket korektül játszották meg. (m.)

Jutalomjátékok.

R. Réthy Laura asszony, a társulat divája végleges megállapodás szerint hétfőn, f. hó 16-án fogja jutalomjátékát megtartani. A kiváló müvésznő Strauss közkedvelt operettjét, a »Czigánybáró«-t választotta. melyben Szaffi egyik legremekebb szerepe. — Érdemes tenoristánk Mezei Mihály jutalmára csütörtökön »Ernani« Verdi dallamgazdag operája fog adatni, melyet Barna Izsó karmester kiváló gonddal tanitott be. Szombaton Balassa Jenő a tarsulat ép oly jeles, mint általánosan kedvelt művésze tartja jutalomjátékát, mely alkalommal Bisson legujabb bohózata »Mi történt az éjjel? fog szinre kerülni. — Vasárnap, e hó 15-én délután a karszemélyzet javára a »Két Champignol« adatik elő leszállitott helyárakkal.

REGENY-CSARNOK.

A bogárhegyesi szerkesztő.*

— Vig elbeszélés — 1

Irta: **Városy Gyula.**

A Bogárhegyesi kerület nagyban készült nyolcvanháromban a nyolcvannegyediki követválasztásra. A dolgok az időszerint úgy állottak, hogy mindkét párt, függetlenségi is meg a kormányé is támogatásra szorult. Egyik sem vallhatta magát a helyzet urának.

Mit hoz a jövő év? E kérdés mindkét klubban nagy fejtörést okozott. A múlt válasz-

* A szerző »Válogatott Vig Elbeszélések« kötetéből.

táson csak huszonöt szavazattal győzött a balpárt. E pártot most végveszély fenyegette. A tisza-eszlári események lázas behatása alatt alakulni kezdett egy rebellis párt is, mely nemcsak a helybeli és távoli izraelita honpolgárokat, de a tiszta vizű negyvennyolcasok egyrészét is elnyeléssel biztatta. A szomszédos borbély és a piactéri bádogos vakmerően emlegették, ha senki ők csupa becsületből is, föllépnek antisemita programmal. Az első félévi köpölyözésnek, az utóbbi ötven locsolónak az árát szánta választási célokra.

A kormánypárt titokban örült a szakadásnak, s még nagyobb titokban félt, hátha nem szakadnak szét? Mi lesz akkor?

Annyi bizonyos, hogy mind a három párt győzhetett. Ezt beláták Bogárhegyesen is, s hozzáfogtak az akcióhoz.

A balpártnak életrevaló eszméje támadt. Lapot fog intitani! A festékes papir legalkalmasabb arra, hogy elveket és meggyőződést terjeszszen, közvéleményt alkosson.

Délelőtt tekintélyes deputáció lépett szobámba. A függetlenségiek négy főkorifeusa volt. Vezetőjük egy öreg ügyvéd, Sándor bácsi; egy kisebb földbirtokos, a sarki kereskedő és egy jóképü iparos.

Az ügvéd előadta jövetelök célját, mely abban sarkallott, hogy a meginditandó lapnak fogadjam el a szerkesztését. Véleményük szerint én volnék erre a legalkalmasabb ember az egész városkan. Cikkeimet mindenkor élvezettel olvasták, s a szomszéd megye »Igazság Kürtjének« irodalmi szinvonala azóta emelkedett, mióta én irok bele. Tollam közkedveltségü, éles és még sem goromba, eszméim újak és meglepők, politikai multom és irányom becsületes. Szóval: Bogárhegyesen és vidékén én vagyok egyedül a sikerrel használható iró, ki a bomladozó párt szénáját rendbe hozhatja.

— Politikai lapot óhajtanak az urak? — kérdém.

— Természetesen.

— Én szépiró vagyok.

— Legyen tehát politikai és szépirodalmi.

— Biztositékra van-e tizezer forintjuk? nekem tizezer krajczárom sincs.

Kérdésemre Sándorbácsi átadta a vezérszerepet a jóképü iparosnak. A kereskedő ezalatt zsebbelijét kereste, a földbirtokos pedig az időjárást nézte az ablakon át.

A vezérszerephez jutott jóképü iparos hallgatott.

— Biztositék nélkül nem kezdhetünk semmit, — ismétlém.

— Pedig nem maradhat abban a dolog — mormogta az ügyvéd.

(Folyt. köv.)

TÁVIRATOK.

A jövő évi költségvetés.

Budapest, szept. 7. (Saját tud. táv.) Mint biztos forrásból értesülünk, a pénzügyminiszter az 1896. költségvetést ez évi szeptember 29-én fogja a képviselőháznak beterjeszteni.

László főherczeg ravatalon.

Budapest, szept. 7. (Saját tud. táv.) László főherczeg holtteste még most is ott nyugszik azon a rögtönzött ravatalon, amelyet tegnap délután állitottak fel a halottas szobában. A pavillon bejáratánál honvéd gyalogos altisztek állanak diszőrséget, a ravatalnál pedig két apácza imádkozik csöndesen. A koporsó csak ma estig marad az ideiglenes ravatalon. Az Erzsébet-kórház kápolnájában már készitik azt a pompás, nagyszabásu ravatalt, amelyen a holttest keddig, amikor átszállitják a Zsigmond-kápolnába, nyugodni fog. A kápolna falait egészen bevonják fekete draperiával, melyet ezüst himzések diszitenek, a mennyezet redőzött sötét bársonyból lesz, a középen óriás csillaggal.

A ravatalhoz egy méternyi magasságban lépcsők vezetnek majd, ide helyezik a családtagok és a kiválóbb személyiségek és testületék koszoruit. A koporsót leólmozzák és csak ugy helyezik a ravatalra. Diszőrséget huszonnégy magyar gárdista fog állni.

A ma délelőtti tanácskozás eredménye az a megállapodás lett, hogy az egész gyászszertartást Loebenstein főceremoniamester rendezi.

Wekerle missziója.

Bukarest, szept. 7. (Saját tud. távir.) Wekerle Sándor nyug. magyar miniszterelnököt a csernavodai hid felavatására ide várják. Wekerle ezután érintkezésbe fog lépni a román politikai tényezőkkel s s mint hiszik, müködésének czélja a román-magyar közeledést létesiteni.

Magyar-szerb vámkonfliktus.

Belgrád, szept. 7. (Saját tud.) A magyar kormány jegyzéket intézett Szerbiához, amelyben elégtételt kér azért, hogy egy bécsi lapban az volt, nyilván szerb forrásból — közölve, hogy a kőbányai sertéspiaczra bevinni nem engedett sertések nem is szerb származásuak voltak, hanem csak szerb sertések gyanánt csempésztette ide a magyar kormány, hogy a szerb sertések kizárására, ezek betegségének konstatálásával ürügyet találjon. E jegyzék folytán a kitört konfliktus nagy mértékben kiélesedett, s a szerb kormáyy nagy zavarban van a teendők iránt. Hire jár, hogy a kormány elhelyezi azt a funkcionáriust, akitől az ily hiresztelés származott. A szerb kormány táviratozott a királyhoz, kérve, hogy a beállott nehézségekre való tekintettel, röviditse meg biarritzi tartózkodását és mielőbb térjen vissza Belgrádba. A király válasza még nem érkezett meg Belgrádba.

Bécs, szept. 7. (Saját tud. táv.) Festetich földmivelésügyi miniszter ma Bécsbe érkezett, hogy a külügyminiszterrel a vámkonfliktus dolgában tárgyalásokba bocsátkozzék. Ez értekezletekhez valószinüleg meghivják Szimics bécsi szerb követet is. Mult évben kötött kereskedelmi szerződés 4. pontjának magyarázatáról van szó, e pontot a szerbek ugy értelmezték, hogy a gyanus sertések származására nézve kikérendő a budapesti szerb főkonzul véleménye. Azt hiszik, hogy a differenciák könnyen el lesznek simithatók.

Jön a kolera.

Tarnopol, szept. 7. (Saját tud. táv.) A tegnapi nap folyamán ujra két haláleset történt; ma megbetegedett és meghalt kolerában egy gyermek Obelniczában ma négy ember betegedett meg és három halt meg kolerában.

Közgazdaság.

Ménlovak tulajdonosainak figyelmébe! Mindazon méntulajdonosok, kik eladó méntulajdonosok, kik eladó ménlovaikat megvétel végett az állami lótenyész-intézetek részére felajánlották, bejelentett méneiket megvizsgálás és megvásárolás végett a következő helyeken s a folyó hó következő napjain vezettethetik elő: Nagy-Mihályon 17-én, Puszta-Csákon 17-én, Komáromban és Kaposvárott 18-án, Hódmező-Vásárhelyen és Miskolczon 19-én, Zala-Egerszegen 20-án, Szabadkán és Nyiregyházán 21-én, Nagyváradon és Nagybecskereken 24-én, Budapesten pedig az október első felében rendezendő ménkiállitáson. A tulajdonosoknak szabadságukban áll ménlovaikat az emlitett vásárhelyek bármelyikén elővezettetni.

»Star« életbiztositó-társaság, London. Az előttünk fekvő 1894-ik évi jelentésből, mely a társaságnak 1895. márczius 13-án tartott közgyülésén a részvényesek és biztositott felek elé terjesztetett következő adatokat emeljük ki: Az 1894-ik évben 5959 biztositási ajánlat 48,474.475 korona összegről nyujtatott be, melyek közül 1057 részben visszautasittatott, részben még el nem intéztetett. 4902 kötvény állittatott ki 37,761.550 korona összegről, melyekért 1.333,377 korona bevételeztetett első évi dij fejében. Azonnal kezdődő 25.790 korona életjáradékért 284,635 korona bevételeztetett. — Az érvényben levő biztositások összege 348,162.500 koronára rug. A mérleg-számla a következő adatokat tünteti fel: Vagyon: Jelzálogok 32,829.076, — kölcsönök kötvényekre 5,775.023, állampapirok, elsőbbségek és részvények 40,751.453, biztositékok 599.933, ingatlanok 1,192.955, telekjáradék 1.976,792, künnlevő kamatok 132.597, összegyüjtött kamatok 1,217.934, künnleyő dijkövetelések 4,084.987, készpénzben bankoknál 1.750.000, pénztári készlét 79.976, összesen 90,390.728 korona. Teher: Befizetett részvénytőke 125.000, biztositási és életjáradék-alap 89,314.114, elismert, de még ki nem fizetett követelések 951.614, összesen 90,390.728 korona. A nyereség és veszteség számla adatai: Bevétel: Biztositási alap az év elején 89,319.650, dijbevétel 10,619.699, bevétel életjáradékokért 284,635, kamatok és osztalékok 3.316.040, illetékek 7.374, összesen 102,547,398 korona. Kiadások: Esedékes kötvényekért 5.207.227, visszaváltások 442.606, életjáradékok 323.993, jutalékok 1,092.999 igazgatósági és kezelési költségek 616,327, orvosi tiszteletdijak 115.815, jövedelmi adó 144.831, készpénz-osztalékok a részvényeseknek és kötvénytulajdonosoknak 5,041.553, dijlevonások osztalék fejében 122.933, biztositási alap 1894. végén 89.439.114, összesen 102,547,398 korona.

A budapesti termény-tőzsde forgalma

1895. szept. 6.

Budapest, szeptember 6. I. Készáruüzlet. Buzát ma bőven kináltak, a vételkedv igen kedvező volt és szilárd irányzat mellett 55.000 q. hazai buzát 0.00—0 krral tartott árakon vásároltak.

Tiszavidéki uj 800 q. 82 k. 6.67½ frton.

Idegen buzákban: nem volt forgalom.

Rozs irányzata változatlan, irányzata szilárd, az ára 5.60—5.65 frton Budapesten.

Tengeri irányzata változatlan és csekély forgalmu.

Zab irányzata kedvező vételkedv folytán szilárü, ára 0—00 krral emelkedett. Elkelt 100 q. 6.20 forinton készpénzfizetés mellett.

II. Határidőüzlet. Külföldről ismét olcsóbb árjegyzések érkeztek, de mindazonáltal nálunk az irány inkább szilárd, miután gazdáink az olcsó árak miatt tartózkodók az eladással.

Előfordult kötések: buza őszre 6.33—6.38 frt rozs őszre 5.65—5.70 frt, tengeri szeptemb—októberre 5.40—5.46 frton, zab őszre 5.67—5.74 frt, káposzta-repcze szeptemberre 9.70—9·75 forinton.

Zárlatkor maradt: buza őszre 6.36—6.38 forinton, rozs őszre 5.70—5.71 frton, tengeri szeptre 5.41—5.43 frton, zab őszre 5.70—5.71 frton, káposzta-repcze szeptemberre 9.70—9.75 forinton.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1895. szeptember 7-én.

Magyar aranyjáradék 4%	122.50
Magyar koronajáradék	99.45
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	124.25
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2½%	103.50
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	122.—
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	98.25
Italmérési jog megváltási kötvény	101.25
Horvát-szlavon földtehermentesitési kötvény	98.75
Magyar nyeremény sorsjegy-kölcsön	158.50
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	147.50
Osztrák járadék papirban	101.—
Osztrák járadék ezüstben	101.50
Osztrák járadék aranyban	122.50
Osztrák korona járadék	101.25
1860. osztr. államsorsjegyek	155.—
Osztrák-magyar bankrészvény	1068.—
Magyar hitelbank részvény	439.50
Osztrák hitelintézet részvény	407.70
Osztrák-magyar államvasuti részvény	411.75
20 frankos arany (Napoleond'or)	957.—
Német birodalmi márka	59.05
London vista	120.85
Paris vista	47.80
20 márkás arany	11.82

SZINKÖR NAGYVÁRADON.

Nagy bérlet 128. sz. Páros. **VI. Kis bérlet 8. sz.** Páros.

Vasárnap, 1895. szeptember 8-án.

Ma. vasárnap ☛ két előadás ☚

Délután fél 4 órakor leszállitott helyárakkal:

TRAPEZUNTI HERCZEGNŐ.

Nagy operette 3 felvonásban.

Az előadás kezdette délután fél 4, vége fél 6 órakor.

Este fél 8 órakor rendes helyárakkal bérletfolyamban itt először:

A TAKÁCSOK.

Társadalmi színmü Hauptmanntól.

Az előadás kezdete 7, vége fél 10 órakor.

Holnap ugyanez.

NYILTTÉR.

Czukrászda fiók-üzlet megnyitás!

Van szerencsém a nagyérdemü közönség b. tudomására hozni, hogy a

Széchenyi-téren

egy a mai kor követelményeinek megfelelő fényesen berendezett

fiók-czukrászdát

nyitottam, hol is minden e szakmába vágó megrendeléseket elfogadok és a legpontosabban teljesitek.

Kiváló tisztelettel

Müller Salamon,

(127) 3—3 czukrász.

Telefon összeköttetés!

Naponta friss

csemege és gyógyszőlő

a legnemesebb **Chassellas, muskotály** s **Hybrid** fajokban.

(Fehér, rózsaszin, piros és kék.)

Az 1885. évi nemzetközi szőlőkiállitáson Budapesten az

„ELSŐ TISZTELET-DÍJ"-jal

kitüntetve.

Fehér csemege szőlő kilója — — — **30** kr.
Rózsa bakator „ — — — **44** „
Zamatos muskotály „ — — — **48** „
Csemege szőlő vegyitve az összes legjobb fajokból, kilója — — — — — — — **40** „

Duránczai őszi baraczk,

óriási nagy, **ritka szép faj,** kilója — — — **60** kr.

Rohonczy Gida világhirü

„TISZA GYÖNGYE"

czukor-dinnyéjének lerakata.

1 kosár 5 kilós **csemege szőlő** — — **2** frt — kr.
1 „ 5 „ **óriási baraczk** — — **2** „ **20** „

Kosarak, gyümölcs-szállitáshoz a legolcsóbb árban.

Ajánlom még **tisztán kezelt, természetes**

hegyi boraimat,

literjét **24, 32** és **40** krajczárjával.

100 liter 21 forint.

Kiváló tisztelettel

MERTZ NÁNDOR,

Nagyvárad, Nagy-Körös-utcza, Mertz-ház.

(232) 1—0 **Telefon összeköttetés!**

Tejeladás.

A nagyváradi l. sz. káptalani uradalom micskei gazdaságából naponkint literes és félliteres bedugaszolt palackokban, kifogástalan minőségü, egészséges tej fog Nagyváradra a vevők részére beszállittatni.

Megrendelést elfogad az uradalom központi irodája Barátok-utcza 804. sz. a. s ugyanott az eladás feltételei is megtudhatók.

Szabó Ferencz,

(2) 0—37 uradalmi igazgató.

„STAR"

életbiztositó társaság, London.

Alapittatott 1843-ik évben.

Érvényben levő biztositások:	Biztositási alap:
348,162,500 korona.	**89,439,114 korona.**

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi időszakra nyeremény-osztalék fejében a biztositott felek közt

12.800,700 korona

osztatott szét.

Bármely módozat szerinti életbiztositásokat legolcsóbb dijak és legkedvezőbb feltételek mellett felvesz és felvilágositással készségesen szolgál

A magyarországi vezérigazgatóság

BUDAPEST, TERÉZ-KÖRUT 28.

ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad: **A pesti magyar kereskedelmi bank.**

(230) 1—10 **Főügynökség Nagyváradon;**

ERBER IMRE urnál.

Fröhlich József

MÉZ- ÉS VIASZÁRU-ÜZLETE NAGYVÁRADON.

Ajánlom a Főt. kath. Plébános urak b. figyelmébe kitünő minőségben és az egyház rendeletei szerint **valódi tiszta méhviaszból** készitett templomi és egyéb viaszgyertyáimat.

Alapittatott 1835.

Elsőrendü valódi tiszta oltár-méhviaszgyertya 1 kgr. 3 frt.
Elsőrendü husvéti-méhviaszgyertya 1 kgr. 2 frt 60 kr.
Sárga oltár-méhviaszgyertya, a nagyheti egyházi szertartáshoz és gyászistentiszteletekhez 1 kgr. 2 frt 20 kr.
Másodrendü méhviaszgyertya 1 kgr. 2 frt.
Művíaszgyertya 1 kgr. 1 frt 60 kr.
Gyujtó viaszgyertya, nem csepegtet, 1 db 10 kr., 1 kgr. 2 frt.
Finom tömjén 1 kgr. 1 frt 20 kr.

Részletes árjegyzékkel kivánatra — bérmentve szolgálok. — Bármely fajta viaszgyertyámat, 5 klgramm mennyiségtől kezdve, bármely postaállomásra díjmentesen csomagolva, bérmentve szállitom.

Czégem számos előkelő kitüntetéssel és elismerő-levéllel rendelkezik.

Teljes tisztelettel

(44) 0—16 **FRÖHLICH JÓZSEF.**

Egy ügyes fiu tanulóul fölvétetik.

Védjegy.

FERENCZ-Pálinka (Sósborszesz),

(216) 1—26

VÉRTES

gyógysz.-féle

használatban a leghatásosabb.

Ára egy üvegnek 1 és 2 korona.

Kaphatók gyógytárakban, drogueriákban és fűszerkereskedésekben. — Egyedüli főraktár Nagyvárad és vidéke részére **ifj. Weisz Bernát** urnál.

Raktárak Nagyváradon: Janky Antal, Kádár és Kiss, Wurst József, Wachsmann Albert, ifj. Popper József és **Mertz Nándor** uraknál, valamint **Nyiry György** ur gyógyszertárában, a hol azon kivül kaphatók a »SAS« gyógyszertár világhirü gyógyszerei, u. m.: dr. Heuffel-féle *gyomoressentzia*; Herkules-fürdői *köszvénynyszesz* stb. A hol nincsen raktáron, megrendelhető egyenesen a készitőtől: **VÉRTES LAJOS „Sas" gyógyszertárában, Lugos 2/a sz.**

dr. Heuffel-féle *vértisztitó labdacsok*; *Injectio* és *Capsules veget.*; *Antibetin*; *Sassaparilla kivonat*:

A siteri uradalomban

(12 kilométer Nagyvárad vagy Bihartól) circa **3000 hold** erdőterületen gazdag

b ü k k-

és közép

tölgymakk-termés

makkoltatásra kiadó.

Tudakozódhatni a siteri uradalmi intézőségnél u. p. **Szalárd.** 3—3

Eladó makktermés.

A nagyváradi I. sz. ftdő Káptalan tulajdonát képező **h.-dombroviczai** szálas erdők ez évi makktermése az uradalom központi erdőhivatalánál (Nagyvárad, Barátok-utcza 804. sz.) **szeptember hó 12-én d. u. 3 órakor** nyilvános szóbeli árverésen eladandó.

Az árverési és eladási feltételek ugyanott megtekinthetők.

Szabó Ferencz,
urad. igazgató.

(226) 3—3

SZABÓ GYULA

Első nagyváradi gőz- és vizerőre berendezett műfestő és vegyészeti ruhatisztitó intézete.

OSZTÁLYOS KIÁLLITÁS NAGYVÁRAD 1891 ARANY OKLEVÉL

Nagyvárad, N.-Körös-utcza 720. szám,
saját ház.

Fiókvállalat Zöldfa-utcza, „ZÖLDFA“ kávéházzal szemben.

Bátor vagyok a nagyérdemü közönség becses tudomására hozni, miszerint azon szerencsés helyzetbe jutottam, hogy **König K.** budapesti műfestő és vegytisztitó-gyáros ur helybeli fiókvállalatának az összes raktáron levő munkáit és berendezéseit átvettem, abból kifolyólag üzletemet oly erőkkel gyarapitottam, hogy a legmagasabb igényeknek is megfelelhetek. Törekvésem odairányul, hogy a nagyérdemü közönség bizalmát és irányomban való pártfogását kiérdemeljem, ezért elhatároztam, hogy az eddigi árakból 30%-os engedménynyel fogom az eddig nélkülözött legsikeresebb festészet- és vegyészeti tisztitásokat eszközölni.

Intézetemben vegyészetileg tisztittatnak, teljesen bontatlan állapotban: Uri- és fiuöltönyök, női- és gyermek-ruhák, mindennemü himzett munkák, katonatiszti ruházatok mindennemü egyenruhák, egyházi ruhák, sálok, belépők, csipkék, szallagok, selyem- és bőrkeztyük, napernyők, tollak, szarvasbőrnadrágok, **szinházi ruhák,** csipke- és tunisz függönyök, szobaszőnyegek, butorszövetek.

Mindezen tárgyak gőzáltali festészettel kivánatszerinti szinre, mintaszerint a legsikeresebben festhetők. Félszőr, satin, vagy creton kelmék a festés után a legdivatosabb mintanyomatokkal láthatók el.

Tájékozásul alább jegyzem az egyes tárgyak vegyészeti tisztitásáért számitandó árakat egy férfi-öltöny javitással 1 frt 50 krtól feljebb, tiszti (Peácsevics) nadrág 70 kr., vászon nadrág 40 kr., blous 1 frt 50 krtól feljebb, napernyő 80 kr., keztyü és nyakkendő 15 kr., csipke-függönyök tisztitva vagy butorhoz illően festve 30 krtól feljebb,

A szintársulat t. tagjai részére: férfi-öltönyök 1 frt 40 krtól, női ruházatok, alj és blous 1 frt 40 krttól feljebb, különleges darabok mélyen leszállitott árban. A tisztitott tárgy az átadás után azonnal használatba vehetők. Előforduló gyászeseteknél, ruhák haladék nélkül festetnek. Postai megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve.

Nem mulasztom el a nagyérdemü közönségnek egyidejüleg az iránta tanusitott eddigi szives pártfogását megköszönni s kérem továbbra is engem ebben részesiteni.

Teljes tisztelettel

SZABÓ GYULA,
ruha vegytisztitó és műfestő.

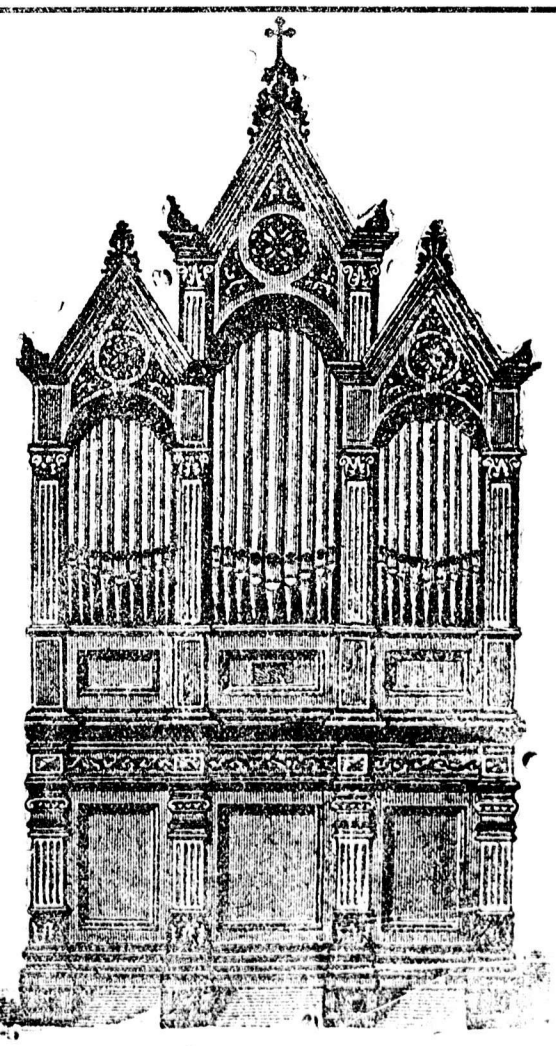
(157) 16—20

SOUKENIK JÁNOS

ORGONA-ÉPITŐ

Lakása:
Belváros, Boldogasszony sugár-ut 25.

Gyára:
Belváros, Boldogasszony sugár-ut 25.

Van szerencsém becses tudomására hozni ugy a Főtisztelendő Lelkész uraknak, mint az egyházi Előljáróságoknak és a nagyérdemü kösönségnek, hogy a legujabb igények szerint berendezett gyár-telepemet Aradról a magyar alföld metropoliszába

(228) 1—20 **Szegedre**

helyeztem át, melynek környékén ez idő szerint **gyáramon kivül más hason rendeltetésü ipartelep nem létezik,** hogy igy a magyar közönség igényeit annál sikeresebben kielégithessem.

Miután a legjelesebb hazai és külföldi gyárakban az orgona-épités titkait minden irányban elsajátitottam, képes vagyok e téren a legválasztékosabb igényeket is kielégiteni. Minélfogva elvállalok **UJ ORGONÁK ÉPITÉSÉT** bárminő alakban és nagyságban jutányos árak mellett a legujabb és legpraktikusabb rendszer szerint. Ugyszinte **régi orgonák átépitését** és **javitását jótállás mellett.** Továbbá **orgonák** és **zongorák hangolását, évi gondozását** és **jó karban tartását,** valamint harmoniumok előállitását stb.

Uj harmoniumokat kellemes, erőteljes hanggal és tartós szerkezettel 75 frttól kezdve számitok.

Elvállalok végre **templomi berendezéseket,** ugy mint **oltárok, szószékek, gyónitató-székek, keresztelő kutak** és **padok** stb. készitését a legjutányosabb árak mellett művészi kivitelben.

Rajzok** és **költségvetések készitéséért dijat nem számitok.

Mindennemü megrendelést gyorsan, pontosan és lelkiismeretesen teljesitek

Mély tisztelettel

Soukenik János.

FÁBRY TESTVÉREK divatáruháza

Nagyvárad, Olaszi, Fő-utcza (Rimanóczy-ház.)

Ajánljuk az iskola év kezdetére fiu- és leánygyermekek részére szükséges áruk bevásárlására **jól berendezett áruraktárunkat,** u. m.:

CARLSBADI CZIPŐK,

kalapok, sapkák, ingek, gallérok, kézelők, nyakkendők, zsebkendők, gyapju-, zephir- és **Jäger-harisnyák, gamáslik, kötött** és **szövött kesztyük, tricó-** és **Jäger alsó ruhák, batist-, lüster-** és **creton kötények, derékfüzők, posztó** és **hárasz fej-** és **vállkendők, muffok** és **garniturák, flanell-** és **gyapju takarók, paplanok, szalmazsákok, ágylepedők, mosdó szappanok, fésük, fogkefék, fogszappanok, pénztárczák, zsebkések, könyvtartó szijjak** és **táskák,** melyeket a legolcsóbb árakon bocsájtunk igen tisztelt vevőink s a nagyérdemü közönség rendelkezésére.

Kiváló tisztelettel

FÁBRY TESTVÉREK

Nagyvárad, Fő-utcza.

(221) 5—5

Ujdonságok! **Ujdonságok!**

Kézi munka anyagok nagy raktára!

AZ 1895-IKI ÖSZI IDÉNYRE

UJDONSÁGOK!

A legegyszerübbtől a legfinomabb minőségig

BLOUSOK

és pedig 1 frt 50 krtól 18 frtig. — Különösen figyelemre méltók:

Leányka ruhák és felöltők feltünő nagy választékban,

kitünő izlésü

kézi munkák és legujabb ruhadiszek,

melyeknek megtekintésére kéri a n. é. közönséget

FREYBERGER ALBERT,

(229) 1—10

Nagyvárad, Fő-utcza, Bazár-épület.

Rövidáruk és szabókellékeken nagy raktára!

Nagy választék! **Nagy választék!**

A kinevezendő polgári anyakönyvvezetőkhöz!

A magas kormány rendeletéből értesültem, hogy minden anyakönyvvezetőnek, ki a házasságkötéseket teljesiti, ebbeli funkcióját az ünnepélyesség emelése czéljából

magyar ATTILA-öltönyben

kell végeznie.

Ennek folytán bátor vagyok az igen t. környékbeli községi és körjegyző urakat, kiknek kinevezése már bevégzett tény — felkérni, miszerint ebbeli rendelményeikkel bizalmasan **hozzám fordulni kegyeskedjenek.**

Kiváló tisztelettel **NEUMANN M. SÁNDOR** NAGYVÁRADON,

(113) 8—10

Olaszi, Fő-utcza, Bémer-tér, a „Magyar Király“ kávéház mellett.

Az Attila-öltöny ára legfinomabb minőségü posztóból a legelegánsabb kivitelben 30 frttól 40 frtig.

Szent László-nyomda-részvénytársaság Nagyváradon.